DOST

Kurucusu : Salim ŞENGİL
Sahibi ve
Sorumlu yönetmen : N. Şengil
Kuruluşu : 1947
EKİM 1971
SAYI : 84 CİLT : 23
Sayısı : 5 Lira

SANATSIZ KALAN BİR ULUSUN HAYAT DAMARLARINDAN BİRİ KOPMUŞ DEMEKTİR - ATATÜRK

YUNUS EMRE SEMİNERİ

BU SAYIDA

orhan kemal'in ikbal kahvesi

TRT

üslup konusunda

trt ödülleri üstüne

trt genel müdürünün demeci

ve trt ödülleri

ödüller yüzünden

TRT ÖDÜLLERİ ÜSTÜNE

dost

TRT Genel Müdürü Musa Öğün, işbaşına geldikten hemen hemen bir ay sonra radyo, televizyon ve basında yer alan bir demeç verdi. Bu demeci ve Kurum ilgilileri ile giriştiği tartışmaları sırasında TRT 1970 Kültür, Sanat ve Bilim Ödüllerini de sözkonusu etti.

TRT'nin diğer sorunları gibi ödüller konusunda da, bu ödüllerin Kurum bütçesine yük olup olmadığı, yasalara uyarlığı, uymazlığı Sayın Öğün ile Kurum yöneticileri arasında çözümlenecek bir konudur. Ne var ki TRT Genel Müdürü, kamuoyuna Kurumla ilgili açıklamalarda bulunurken, TRT Kültür, Sanat ve Bilim Ödülleri 1970 yılı seçici kurul üyelerini de ağır bir dille suçlamıştır. Sayıları -yedekler dahil ve ad tekrarları çıkarılarak- 129'u bulan seçici kurul üyelerinin dolaylı - dolaysız, yapılan bu suçlamalara uğramaları üzücüdür. Çünkü :

Seçici kurul üyeleri ne bu yarışmaları düzenlemişler ne de düzenlenmiş olan bu yarışmalara, seçici olarak, kendi kendilerini atamışlardır. Tam tersine bu göreve çağrılmışlardır.

Seçici kurul üyeleri, uzman oldukları, üstesinden gelebilecekleri dallarda görev almışlardır.

Yarışmaların, yasalara ve TRT tüzüğüne aykırı bir yanını görmedikleri için çağrıldıkları görevi kabul etmişlerdir. Kaldı ki hiç bir görevli yasal yetki organı, yarışmaların yasalara aykırılığını açıklamamıştır.

Seçici kurul üyelerinin bu tür uyarıcı, isteklendirici çalışmaların özerk kuruluşlar kapsamı içinde ülkemizin bilim, sanat ve giderek kültürüne geniş katkısı olacağına inanmaları olağandır.

İlk denemesi yapılan TRT 1970 yılı ödül sistemindeki, varsa, diğer teknik aksamalar hiç bir seçici kurul üyesini bağlamaz.

Sayın Genel Müdür, verdiği demeçte, seçici kurul üyelerini ödül dağıtımında, bilim ve sanat ölçüleri dışına çıktıkları gerekçesiyle de suçlamaktadır. Bu nokta bir ahlâk sorunu olduğu kadar bir uzmanlık sorunudur da. Çünkü :

TRT Genel Müdürünün, bütün bilim ve sanat dallarında, yeterli değerlendirmeye yetkin olamıyacağı açıktır. Bu yargıya varmak için Genel Müdür, hangi "danışmanlardan" ya da "danışma kurullarından" yararlanmıştır? 1970 yılı ödüllerinde 6 dalda ve 24 konu üstünde açılan yarışmalar için, en azından, aynı çapta ikinci bir çalışma yaptırmamışsa, sayın Öğün bu suçlamalara nasıl girişmektedir?

Bilim ve sanatın ölçüleri, skolastik bir çemberi yüzyıllar önce yardığına göre, tek bir açıdan ve yönden değerlendirme beklemek tarihi geriye götürmektir. Bilim, sanat ve kültür ürünlerini değerlendirmede türlü görüş, değişik anlayışlara sahip 129 seçici kurul üyesinin, kendi görüş ve anlayışlarını bırakıp, Genel Müdürün değer ölçüsü çizgisinde birleşmeleri nasıl mümkün olacaktı?

Sayın Genel Müdürün sözlerinden yansıyan tekelcilik, TRT nin bağımsızlık ve tarafsızlık ilkeleri, ayrıca da bilim tanımı ile ne derece bağdaşır?

Bütün bu durumlar ortada iken, Sayın Genel Müdür, seçici kurul üyelerini nasıl görevlerini kötüye kullanmış olarak göstermektedir? Bu tutumun, bilim ve sanat adamlarıyla TRT arasında uzlaşmaz bir çatışma doğurabileceği hiç düşünülmemiş midir? 1970 döneminde seçici kurullara çağrılmamış, fakat çağrılan üyeler yeteneğindeki diğer bilim ve sanat adamlarının, ilerki bu tür görevler için, böyle bir tutum karşısında nasıl bir tavır alacakları hesaba katılmış mıdır? Düşünülmeğe değer buluyoruz.

dost

FİKİR VE SANAT DERGİSİ
KURULUŞU : 1947
EKİM 1971
YENİ DİZİ : 84
CİLT : 23
SAYISI 5 LİRA

"dost" adı anılmadan yazılarımız aktarılamaz.

Kurucusu :
Salim ŞENGİL
Sahibi ve
Yazı İşleri sorumlusu :
N. ŞENGİL
Ayda bir çıkar
Sayfa Düzeni : **Salim ŞENGİL**
İdare Yeri :
Ahmet Rasim Sokak 15/5
Çankaya - Ankara
TELEFON : 17 07 00
Abonesi :
Yıllık 50 TL., Altı aylık 25 TL.

Dış ülkelere bir misli
İlân Şartları :
Arka kapak 2 renkli 1.500 TL.
" " 1 " 1.250 "
İç sayfalar 1 " 1.000 "
Sürekli olarak 6 sayı reklâm verenlere % 10, 12 sayıda ise % 20 indirim yapılır.
Basıldığı yer :
Doğuş Matbaası - Ankara
Telefon : 11 22 24

trt genel müdürünün demeci ve trt ödülleri

adalet ağaoğlu

TRT Genel Müdürü Musa Öğün 2 Eylül 1971 günü radyolar ve TV'la yayınlanan bir demeç verdi. Bu demeçle TRT nin mali, idari, teknik sorunları, genel yayınla ilgili bugünkü durumu kamuoyuna açıklandı. Kurumun malî sıkıntı içinde olduğu belirtildi; ilerde bu konularda alınacak tedbirlerle girişilmiş ve girişilecek çalışmalar üstünde halka geniş çapta bilgi verildi.

TRT eleştirilecektir

Bugüne değin TRT Kurumunun 359 sayılı Yasası, özerkliği, yayınlarının taraflılığı - tarafsızlığı, yayın ilkeleri, mali durumu, organizasyonu, teknik hizmetleri vb. çeşitli çevrelerde, çeşitli görüşler açısından tartışma konusu olmuştur. Olacaktır da. Bundan kaçınılamaz. Çünkü görev ve amaçları gereği halkla en dolaysız ilişki durumunda bulunan kuruluşlardır, radyo ve TV kuruluşları. Bu yüzden kolay eleştirilir, kolay övülüp yerilebilirler. Ne var ki yayın karşısında bu olumlu - olumsuz tepkiler doğal olarak mutfağın dışındakilerden gelir. Mutfağın içindekilerin kepçeler, tavalar, ateşler ve sularla uğraştıkları sırada. TRT Genel Müdürünün açıklamasında durum bunun tersine bir görünümdedir. Yeni Genel Müdür alıcıya mutfağın öyle bir görünümünü çizmiştir ki, en aç bir vatandaşın bile iştâhını kesmeye yeter bu tablo. Ama bizim, Sayın Öğün'ün açıklamalarında asıl dikkatimizi çeken şudur: TRT Genel Müdürü demecinde, bugün de işbaşında bulunan bir yönetim kurulunu, o kurulca alınan kararları eleştirmekte, bugüne değin uygulanmamış, ya da yanlış, yetersiz, verimsiz uygulanmış kararlar üstünde önemli açıklamalarda bulunmaktadır. TRT Kurumunun yürürlükteki kuruluş ve görev yönetmeliğinin 6. ve 7. maddeleri yönetim kurulu ile Genel Müdürün statülerini açıkça belirtmektedir. Bu durum da, açıklamaları dinlerken kimin kime çekiştirildiğini anlamak kolay olmamaktadır. Çeşitli nedenlerle yatırımlar için gerekli parayı II. Beş Yıllık Plân dönemi içinde — Daha önceden de — bütçesine katamamış olan TRT Kurumunun bir türlü gelişip yayılamamaktaki bu "suçsuzluğu" dışında Sayın Öğün'ün hemen bütün geri kalan yakınmaları yönetim kurulunun aldığı kararlar ve kendinden önceki Genel Müdürün yürütme, uygulamalarıyla ilgilidir. TRT yönetim kurulunun nasıl bir tutum içinde olacağı konumuz dışında kalmaktadır. TRT yeni Genel Müdürünün bu açıklamalarından sonra yönetim kurulu Genel Müdürünü ya yeni bir açıklamaya çağıracak, ya kendisi yeni bir açıklama ile kendini kamuoyu önünde savunacak, ya da bu denli ağır suçlamalar karşısında toptan istifa etme yolunu seçecektir. Bu TRT yönetim kurulunun bileceği iştir.

Kamuoyu yanıltılıyor

Bizi burada asıl ilgilendiren, açıklamalar adı altında, dün olduğu gibi bugün de, bilerek - bilmeyerek kamuoyunun yanıltıldığı görüşünde bulunmamızdır. Oysa yeni Genel Müdür halka 'gerçekleri saklamıyacaklarına' dair kesin söz vermiştir. Ne var ki, gerçeklerin ne olduğuna karar vermek, gerçeği yansıtmayı söz vermekten daha güç olsa gerek. İşte bu noktada, Genel Müdürün demecindeki çok önemli bir açıklaması üstünde, her şeyi bir yana iterek özellikle durmakta yarar vardır. Bu açıklama Sayın Öğün'ün demecinin TRT 1970 Ödülleri ile ilgili bölümüdür. Bu açıklamanın önemi, Kurum dışındaki pek çok saygıdeğer kişiyi de birlikte ilgilendirmesinden ileri gelmektedir.

TRT Genel Müdürü ödüllerle ilgili açıklamasında şöyle demektedir : "... Kurum bu malî olanaksızlıklar içinde iken, geçen yıl düzenlenen yarışmada 602 bin lirası ödül, 356 bin lirası da jüri üyelerinin masrafları olmak üzere 958 bin lira harcanmış, bu yarışmanın Kurum hizmet fonksiyonuna hiçbir faydası olmamıştır... Ödül verilen eserlerden bir kısmı saptırılmış ideolojilere fikir ve sanat yoluyla yönelme etkisi bırak-

maya çok müsait durumdadır. Yine bu eserlerden bir kısmı (TRT nin yayın ilkeleri, programların amaç ve gidişatı yönünden uygun değildir.) Bu eserlerden biri de mahkeme tarafından müstehcen bulunarak toplattırılmıştır."

Anayasa'nın 121. maddesi

TRT Genel Müdürü bu önemli açıklamasının önemli bir bölümünü TBMM Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonunda okunan raporlara dayandırmaktadır. Demek ki dünün Genel Müdürü kadar bugünün Genel Müdürü de yarışmada ödül alan eserlerin bir kısmının saptırılmış ideolojilere hizmet ettiği kanısındadır. Birini de müstehcen bulmakta (çünkü bildiğimiz kadarı bu konuda henüz yargı organlarının kesin kararı yoktur), bir kısmının yayın ilkelerine aykırılığını ileri sürmekte, topunun ise hizmet fonksiyonuna hiç bir katkısı bulunmadığı görüşünü iki katlı benimsemektedir. Acaba bu tür yargılar o denli kolay verilebilir mi?

TRT Kurumu 1970 Kültür, Sanat ve Bilim Ödülleri bir Yönetim Kurulu kararıdır. Bu karar Kurumun, "Anayasanın 121. maddesinde öngörülen kültür ve eğitime yardımcı olma görevine uygun olarak, 359 sayılı yasanın 2. maddesinde belirtilen yayın hizmetlerinin toplum yapısının çağdaş uygarlık yönünde gelişmesine daha etkinlikle katkıda bulunmasına imkân vermek amacıyla" alınmıştır. (1) Eski Genel Müdürün imzasını taşıyan Sunuş yazısı ise bu kararın Türk ulusuna yararlı olacağı inancını belirtmektedir. (2) Ama işte yeni Genel Müdür böyle bir harcamayı hiç de olumlu karşılamamış, yaptığı işin sonucunu kendi de beğenmeyen eski Genel Müdür gibi o da ödüllere ayrılan paranın havaya uçtuğunu, yani elde edilen ürünlerin yayına hiç bir katkısı bulunmayacak kusurlar taşıdığını kamuoyuna açıklamıştır. Böyle bir açıklama karşısında ardarda hemen şu sorular sıralanabilir:

Bu yargılar kimindir?

Yarışmalar sonucu elde edilen ürünlerin ideolojik sapmalara hizmet amacı taşıdığı kimin yargısıdır? Müstehcen bulunduğu için toplatılan eser hakkında yargı organının kesin mahkûmiyet kararı olmadığı halde durumu kamuoyuna bu şekilde aktarmadaki amaç nedir? Bu yarışmada ödüle hak kazanan eserlerin hizmete katkısı için yürütme ve uygulamada gerçek bir çaba harcanmış mıdır? Yoksa bu yapıtlar sadece kötülenmiş, suçlanmış ve değersizlikleri beyan edilmekle mi yetinilmiştir? Bu kötüleme, suçlama, yargılama nereye dayanmaktadır? Bu durumda yarışmanın seçici kurul üyeleri 958 bin liranın havaya uçmasına yol açan sorumlular olarak gösterilmemekte midir? İlkelere aykırı, ideolojik sapma içinde, müstehcen, değersiz yapıtlara ödül mü vermişlerdir gerçekten, yoksa yarışmaya katılan ürünleri namuslu bir görev anlayışı içinde değerlendirmişler de bu potansiyelin aktif hale gelmesi ve yayınlarda yer alması, yürütme ve uygulamanın cılızlığından, ya da çizmeden yukarı tutumundan mı ileri gelmiştir? Acaba Sayın Öğün kafaları kurcalayan bu ve bunun gibi sorular üstünde de yeterli açıklamada bulunacaklar mıdır? Yoksa kamuoyu bütün bu sorular karşısında tek yönlü bir etkilenme altında mı bırakılacaktır?

Kamuoyu tek yanlı etkilenemez

Bize kalırsa bu soruların cevaplanabileceği iki yer vardır : 1 — Memleketin kültür, bilim, sanat alanında ad yapmış, değerleri, sübjektif her konuda saptanabileceği kadar saptanmış ve eser seçiminde çağrı üstüne görev almış 158 (yedekler dahil) seçici üyenin de üstünde ve onları da yargılayabilecek daha üst değerde bir kurul (!) (ki üyelerin böyle onur kırıcı bir yargılamaya razı geleceklerini biz pek ummuyoruz), 2 — Yargı organları, mahkemeler.

Özetlemek gerekirse, ödüllendirmelerde görev alan seçici kurul üyeleri şu anda kamuoyu karşısında töhmet altında bulunmaktadırlar. TRT Genel Müdürünün ödüllerle ilgili açıklaması karşısında, tıpkı Yönetim Kurulu üyeleri gibi, seçici kurul üyelerinin de Genel Müdürden yeni bir açıklama isteyip istemiyecekleri, kendilerinin kamuoyuna bir açıklamada bulunup bulunmayacakları, eseri seçilen sanatçılar, bilim ve kültür adamları dahil, aldıkları paraları götürüp TRT'ye geri verip vermiyecekleri kendi bilecekleri iştir. Ancak biz sorunu, kamuoyunu yayın yoluyla tek yanlı etkilemeye, bu TRT Genel Müdürü de olsa, kimsenin hakkı bulunmadığına inanarak, ortaya getirmeyi görev saydık. Bize sorulursa kurumun elbette tâ 1966 yılı II. Koordinasyon toplantısında zorunluluğu saptanmış, ama bir türlü gerçekleştirilememiş bir yeniden örgütlenme sorunu vardır, deriz. Yeni Genel Müdürün de, işte bu yüzden, memleketin bilim, kütlür ve sanat adamlarını töhmet altında bırakacak açıklamalara girişmeden önce, ivedilikle kurumun yeniden örgütlenmesi işine eğilmesini dileriz. Bu yapılırsa, kanımızca daha nice binler, hattâ milyonlarca liranın havaya uçması önlenecektir. Bu yapılırsa yayınlar daha nice yeni, özgür çağdaş ürünlerle zenginlik kazanacak, başıboşluk bir başka yönetim biçimi olmaktan çıkacak, yayınlar merkezden kopmayacak; herkes kendi görev, yetki ve sorumluluk sınırlarını bileceği için de herhalde daha nice yanılmalar ve yanıltmalar Kurum içinde Kurumu yöneten güçler olmayacak; yönetme, yürütme, uygulama ve hele "emretme" ve "yargılama" kendi gerçek yerini o zaman bulacaktır. Çünkü şimdiki durumda TRT Genel Müdürünün ödüllerle ilgili açıklamasına bakmak bile görevin yetki sınırları konusunda Kurumun nasıl bir keşmekeş içinde bulunduğunu anlamaya yetmektedir.

---

(1) "TRT Kültür, Sanat ve Bilim Ödülleri — Genel Esaslar — 1970 Özel Şartnameleri. TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü Yayınları, No. 21, s. 3."

(2) Aynı. S. VII.

ÖDÜLLER YÜZÜNDEN

veysel öngören

TRT Olayı

TRT Genel Müdürü Musa Öğün ile Yönetim Kurulu Başkanı Suat Sinanoğlu arasında çıkan tartışma TRT konusunu bir kere daha günün meselesi yaptı Genel Müdürün 1970 yılı yarışma ödülleri için söylediklerinin bir yanını, gene bu dergide, Adalet Ağaoğlu yanıtladı. Onurlu bir insanın taşıması gereken bir sorumlulukla hareket eden Ağaoğlu'ndan başka hiç bir seçici kurul üyesinin ses etmemesi elbette bir sorudur. Bu susuş, söyleneni kabul ediş mi, yoksa bir baş eğiş mi zamanla anlaşılacak.

Tartışma genişledi

TRT'de, Genel Müdürle, Yönetim Kurulu Başkanı arasındaki tartışma genişledi. Bir TRT bütünlüğü oldu. Şimdi Basın Savcılığı TRT'nin 1970 yılı programlarını inceliyor.

Saptırılmış ideolojiler meselesi bu işin ağırlığını teşkil ediyor. Tartışma böyle büyüdü. Tartışmanın bu bölümünde Genel Müdür tarafından solun suçlanması bir ön yargıdan geldi. Çünkü TRT bir yönetim olarak, başından beri ya sağın, yada tutucuların elindedir. Bugün tutuklu bulunan Emil Galip Sandalcının öte yandan Muammer Sun, Sunuhi Cav, M. Tali Öngören gibi isimlerin yönetici basamağında ala dana gibi sırıtması, yönetimin tutucu oluşundan ötürüdür. Yönetici kadronun büyük bir çoğunluğu, bugün, bakanların sık sık açıkladığı ve yakındığı yıkıma neden olan gidişe karşı durmak istemedikleri için yukarıdaki isimlerle karşı karşıya gelmişlerdir.

TRT solculuğu

Her zaman her yerde, her şeyin çıkarcıları var. Solun da, ilericiliğin de çıkarcıları oldu. TRT solculuğu bunun açık bir belgesidir. 1961 Anayasasının getirdiği erdemler içinde kendilerine arkadaş el sıkışmalarında prestij ve otobüs duraklarında beklerken bir sabır meşgalesi olarak solculuk dalgasını seçenler pek çoktu. Şu kitabı okudum, şu programı şöyle yaptım demek için pek yarışıldı. Oysa programlar incelenince görülecek ki, pek çoğu değil şu, bu; değil radyoculuk ya da televizyon tekniği, düpedüz inanç, düşünce, giderek içerik bakımından bomboştur. Bir gününü gün etme dönemiydi geldi, belki geçti, belki geçmedi. Ama bunda solun ya da ileri düşüncenin bir etkisini aramak fazla iyimserlik olur.

Birkaç kişi

Bugün türlü sıkıntılarla burun buruna gelmiş birkaç adamın işidir TRT deki olumlu savaş. Ama oportinizm onu sarmış ve rengini şeklini değiştirmiştir. Örneğin geçmişte bir türlü kesin tavır sahibi olamıyan Suat Sinanoğlu'nun bugünkü bu feveranı nedendir, düşünmeye değer. Daha dün, o ve Uğur Alacakaptan, bugün görevden alınmış bir hükümetin mümessillerine ve Adnan Öztrak'a gerekli karşı koyuşu bir türlü görememişlerdi. Katılamamışlardı. Nasıl Genel Müdür bir suçlumaya giderken işin başka yanlarını da daha iyice inceleyip doğru sonuçlara varmakla iyi etmiş olacaksa, Suat Sinanoğlu'nun da dünkü bozukluğa karşı çıkmayışını unutmaya hakkı yoktur. Hakkı yoktur, çünkü, bugün nedeni ve hattâ biçimi belirsiz karşı çıkışı onu değil başkalarını hedef yapıyor. Bugün Sinanoğlu dün desteklemediği solu hedef yapmak istiyor gibidir. Davul gene sol adına çalıyor. Oportinizmin usta savaş biçimi vardır.

TRT'nin kusuru

Biz, burada, TRT nin bütün bunlara yol açan gerçek kusurunu söyliyelim. O da şu : TRT adı ile anılan geniş kuruluşa, gerekli eleman yetişti-

rilmeden, böyle bir örgütün işleyişini sağlıyacak kadrolar eğitilmeden, kuruluşun uygulamasına geçilmiştir. Üç aylık kurslarla prodüktör yetiştirdim demenin sonucunda şunlar olmuştur :

1 — İş beklenen yerlerden iş alınamamış, bu işlerin sorumluları yerlerinde kalmak için boş kasnak çevirmişlerdir.

2 — TRT redaktörleri, önlerine gelen programları içerik bakımından denetliyecek bilgiye sahip olmamışlardır. Belli bir öğrenim dalını bitirmiş ya da bitirmemiş olarak, türlü sanat ve bilim dalları ile ilgili programları fütursuz imzalamışlardır.

Eğer Genel Müdürün dediği gibi Marksist bir müdahale olsa idi, sol görülen programların çoğu geri çevrilmeliydi. Yok eğer anti - marksist bir müdahale isteniyorsa bu sol görünen programlar teşvik edilmeliydi.

3 — TRT gerek söz yayınları, gerek müzik yayınları gerekse çeviri bakımından her zaman dışarı muhtaç olmuş, bu muhtaçlık bir kurumun normal ihtiyacının çok üstünde kalmıştır. Bu yüzden "Kaşe" diye acaip bir istihdam biçimi yaratılmıştır. İşçi ya da memur sıfatlarından hiç birini taşımıyan bu kaşeli ya az ücretle ezilmiş, ya da acaip ücret almıştır. İstenmediği an ise, gelme demek yetmiştir. Böylece TRT nin belli bir ağırlığı hep dışarda kendi denetimi dışında birikmiştir.

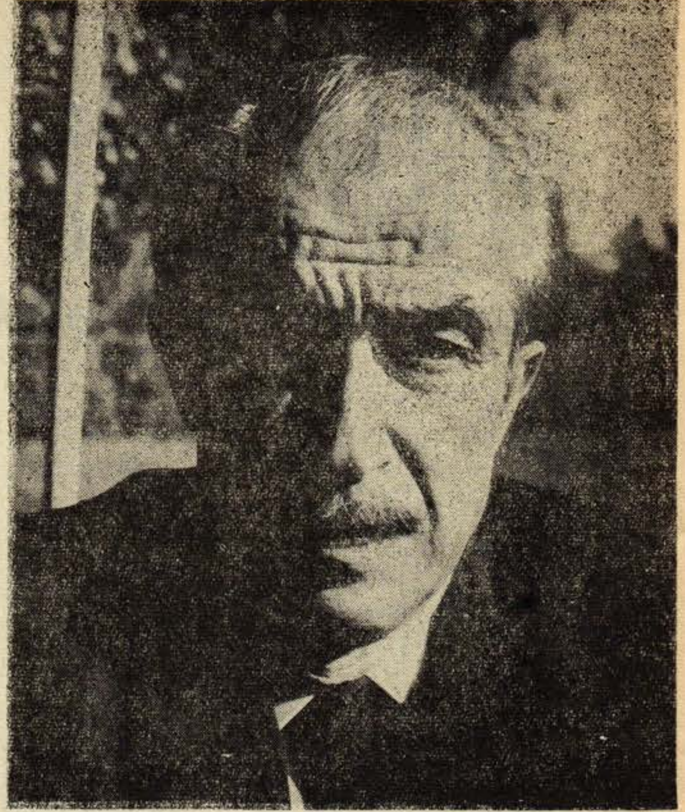
4 — En gücü; elemanın yoksa, uzmanın yoksa, plânlama diye bir şeyi hiç olmıyacaktır. TRT yıllarca (kendi çabasıyla plân yapan birkaç şube olabilir) kapsayıcı, yol gösterici ve kanalize edici bir plânlamadan yoksun, rastgele işlemiştir.

Bir tek nedenden, gerekli ve yeterli kadrolar kurmadan, eğitmeden bir örgüt uygulamasına gitmekten bir tek sonuç, fakat müthiş bir sonuç çıkmıştır: TRT, kendine özgü bir yayın düzeyi, kendine özgü bir haber ve program ölçüsü, yani bir görenek bir teamül, yani kendini ve personelini bağlayıcı ilke ve ölçülerini kuramamıştır. TRT de her gün her işe yeniden başlanır. Bu demektir ki TRT kimlik alamammıştır. Yani "KURUM" olamamıştır.

Böyle olunca

Üzerinde hareket edilecek bir düzey olmayınca herkes kendi bildiği yere çekecektir. Birbirine zıt programlar ve haberler ardarda gelecek, bir kaç ay böyle birkaç ay şöyle bir yön tutulacak, elbette bir karmaşa olacaktır. Yasalarla ve disiplin kurulları ile hiç bir şeyin çözümlenemiyeceğini hepimiz biliyoruz. Göreneği, geleneği olan şeyler yaşar.

Memleketimizi seviyorsak, meseleyi böyle koyup TRT nin kurumlaşma olanaklarını arıyalım. Yoksa, ne eskiyle yeninin; ne kişilerin, ne de görüşlerin birbirini suçlaması TRT ye bir şey kazandırmıyacaktır.

Fotoğraf : Fikret Otyam

orhan ikbal

● "... Ne zaman yaşamanın sıcak sevincine bulansam, bilmediğim görmediğim bir yerden bir çelme gelir...

Babam da tıpkı benim gibi yakınırdı.. Adam, tanınmış, ünlü, üstelik çok namuslu bir avukattı.. İş gelirmiş.. İş sahibiyle pazarlık eder, uyşurmuş.. Adam vekâletname çıkarmağa gidermiş, bir daha dönmezmiş.. Derdi ki, 'İşlerimi dışardan bozan görünmez bir takım eller var!..' Benim ki de tıpkı öyle... Benim de işlerimi bozan görünmez bir takım eller var.. Gaye elime çok para geçmemesi.. Sanki benim ayda elime geçen paranın, geçmesi uygun görülenden fazla geçmemesini temin etmeğe çalışanların düzenlediği bir iş bu..."

nurer uğurlu

kemal'in kahvesi

●

İkbal, bir Haliç vapuru gibi yükünü almıştı...

Mermer masalara yorgun dirseklerini dayayıp, yazdıklarının son düzeltmelerini yapan romancılar.. Yoldan geçerken, bir demli çay içimi soluk almağa İkbal'e uğrayan eski politikacılar.. Aynalı duvarlara bakmaktan usanmıyan şairler.. Jetonlu telefonu kullanmak için sıraya giren hikâyeciler.. Pulu kırık tavladan bir öğle yemeği çıkarmağa çalışan çevirmenler.. Valesiz kâğıdın altmış altıya bağladığı yayıncılar.. Pike çekmenin yasak olduğunu unutan ressamlar.. "Veresiyemiz Yoktur" yazısını bilimsel açıdan değerlendirmeğe çalışan eleştirmenler.. Ve biçkın memurlar..

Bir de 'sabahiye' nin sağ köşeyi tutan müdavimleri..

Orhan Kemal kahvesini uzatan garson Melkom'un Bafra paketine bakıp sordu :

"Külü beyaz mı?"

Melkom, gülen bir yüz gibi :

"Vallahi külüne bakmadım Orhan bey.. Sanırım beyaz.."

Orhan Kemal gülerek :

"Tabi külü beyaz oğlum.. Öyle senin bildiğin kül beyazı değil.. Hani beyaz, harbi beyaz mı külü?.. Külü beyaz olmıyan Bafra'nın içimi sert.. Zift gibi ağır kafir.. Ama inanmazsan Arap Talat'a sor!.."

Kenarı yırtık Birinci paketini açıp, ağızlığına taktığı sigarasını yandan alevli Zippo çakmağıyla yakan Talat :

"Külü beyaz Bafra'nın içimi kıyaktır.. Tarafımızdan çok kere denendiği için bilinir.. Ve içimi hafiftir..

Melkom'un uzattığı Bafra'dan bir tane alan Orhan Kemal, Talat'a :

"Yak bakalım Arab, külü beyaz mı?"

Yanan Birinci'nin üstüne Bafra'dan derin bir nefes çeken Talat çok sert öksürdü. Buyrukçu gülerek :

"Ulan Arab cigaraya öyle asıldın ki, gören nefes çekiyor sanacak!.."

●

O gün 'Kahvetül-İkbal' kadrosu çok erken gelmişti.. Caddeye bakan sağ masa tutulmuş, çaylar, kahveler söylenmiş, yurt ve dünya politikası üzerinde tartışmalar başlamış, gazete haberleri, siyasi demeçler yorumlanmış, İsmet Paşa'dan General De Gaulle'e uzanan dünya politikası İkbal'in mermer masalarında Yaşar Kemal'e Kemal Tahir'e, Aziz Nesin'e varmış, edebiyat, sanat dedikoduları, şairler, hikâyeciler, romancılar, dergiler süzgeçten geçirilmiş.. Memurlar, işi olanlar gitmiş, İkbal ekmeğini Babıali'den kazananlara kalmıştı...

Orhan Kemal önünde duran gazeteyi elinin tersiyle itip :

"Bizim 'Balina' galiba zıpkını yedi.." dedi.

Kalın, siyah kaşlarını çatan Hadi Malkoç, ağızlığından masaya düşen sigara külüne aldırmaksızın :

"Ne Balinası?.. Ne zıpkını namussuz herif?.. Bunu da nereden çıkardın?."

Meşin yamalı ceketinin kolunu masaya dayıyan Muhittin Kemal gülerek :

"Bak işte bu iyi.. Biz Mekteb-i Bahriye'deyken.. Bize balina nasıl avlanır diye.. Zıpkından önce, av için yapılmış ince uzun tekneleri söylemişlerdi.. Ama Marmara'da balina yok.. Yok ben ben hayır, bilmem.. Köpek balığı var.. Belki Akdeniz'de vardır... Onlar da küçük balina.. Balina büyük sular balığıdır.. Balina'yı yakaladımı, bahriyeli bağlaması yapmadan kıyıya çekemezsin... Bak Orhan, balık avlamak iyidir, insanı dinlendirir..."

Hadi Malkoç, başını iki yana sallayıp, önce Orhan Kemal'e, sonra Muhittin Kemal'e bakıp :

"Ne bahriye bağlaması?.. Ne balinası.. Ne

balık avlaması yahu?.. Siz aklınızı mı kaçırdınız?.. Bir duyan olsa, sizi deli diye Bakırköye yollar, içeri takar...'

Orhan Kemal içten bir kahkaha attı.

"Yahu ne balinası?.. Ne zıpkını.. Ne bahriye bağlaması?.. İlahi Hadi. 'Balina' bizim piyes.. Benim oyun.. Bir zamanlar bizim 'Devlet Kuşu' nu oyun yapıp Şehir Tiyatrosuna vermiştim ya, işte o,, Nesrettin Hoca'nın 'Ya tutarsa' dediği gibi, göndermiştim oyunu..

Dün Galatasaray'dan Taksim'e çıkıyordum.. Üç, beş filimciye uğramış, beş para alamamış, eli boş eve dönüyordum.. Bir de baktım bizim Zihni.. (1) "Orhan abi ben de seni arıyorum.." dedi... "Hayrola oğlum.. Bizi arayan bulur, yeter ki aramak istesin.." dedim.. "Aman abi onu beşi boş ver, şöyle bir yere gidip, iki satır konuşalım.. Sana anlatacaklarım var.." dedi. Anadolu pasajına girip, Mehdi Baba'nın kahvesine çöktük..

Zihni, İstanbul Şehir Tiyatrosu oyun seçici kuruluna mı ne seçilmiş... Bir ara, tozlu bir rafta bizim 'Balina' eline takılmış.. Çekmiş, aşağı indirmiş.. Kaç yıl oldu onu oraya vereli, ben bile unuttum.. Neyse, Zihni almış bizim oyunu okumuş. Lâf aramızda oyun hoşuna gitmiş.. Bu sezon, bizim oyunu oynamak istermiş.. İyi ama, biz tiyatrodan bir ses çıkmayınca, oyunu bozup, senaryo yapıp, dayamıştık Yeşilçama.. "Avare Mustafa" iyi iş yapmıştı doğrusu.. Memduh memnundu,, (2) "Şimdi bunu oyun olarak sahneye koymak ayıp olmaz mı?.." dedim... "Aman abi bu lâfları boş ver... Bu yıl senden bir oyun sahneye koymak isterim.. Eğer izin verirsen, bana yardım edersen 'Balina' iyi iş yapar" dedi.. "İyi ama oğlum, bayram değil, seyran değil eniştem beni niye öptü?.." "Şehir Tiyatrosu benim oyunumu oynamaz.." "Abi, ben varım işin içinde.." dedi.. "Yahu Zihni, benim bildiğim oynamazlar benden.. Sen kendini hiç yorma.. Orhan Kemal'i ne Şehir Tiyatrosu, ne Devlet Tiyatrosu oynamaz... Bunu adım gibi bilirim.." "Göreceksin abi, bu sezon ilk oyun olarak Şehir Tiyatrosu Orhan Kemal'i oynıyacak.." "Boşa kürek çekmiş olma Zihni.." dedim.. "Yalnız sen bana yardım et abi.. Provalarda,. mizansen, diksiyon, fonetik çalışmalarında..."

Muhittin Kemal yan cebinden çıkardığı Birinci paketini masaya atıp :

"Bak bu iyi oldu.."

Orhan Kemal gülerek :

"İyi olmasına iyi ama, altından bir çapanoğlu çıkmazsa tabii.. Oğlum Buyruk, seni sahnelere, sanolara çıkarmak da varmış kısmette.."

Hadi Malkoç ağızlığından süzülen bir gülüşle :

"Bir de oğlanın ağzından girip, burnundan çıkarsın namussuz herif.. Artık kısmetin açıldı.."

"Oynıyacaklarına hiç aklım yatmıyor ya!.. Bakalım artık.."

●

"Balina" Orhan Kemal'in ilk oyunu.. Sonra oyunun adı değişti.. ve "Balina" "İspinozlar" adını alarak..

●

"Devlet Kuşu", "İspinozlar" Muzaffer Buyrukçu'nun hayatıydı.. Roman onun hayatından alınan parçalardı.. Çingene, Taşkasaplı, Sülo, Buyrukçu'nun eski arkadaşlarıydı.. Ayten, Nurten kız kardeşleri.. Erol, küçük kardeşi.. Baba, Buyrukçu' nun Balkanlar'dan göçmen olarak gelen, önce Niğde'ye, sonra İstanbul'a yerleşen 'Gece Postası' 'Son Posta' gazetelerinde bekçilik yapan Ahmet Ağaydı. Orhan Kemal, Buyrukçu'yla birlikte olmanın havasında yazmıştı bu romanı.. Çok iyi bilirdi onun ailesini, kardeşlerini, babasını.. Boyacı Bayram amcasıydı.. Arkadaşlarını yakından tanırdı. Buyrukçu'yu kızdırmak, ti'ye almak için Kumkapı'ya, Yenikapı'ya iner, onun arkadaşlarının oturduğu yerlere, meyhanelere kimi zaman Buyrukçu'yla, kimi zaman Arab Talat'la giderdi.. Sülo, belediyede çalışırdı.. Orhan Kemal, Sülo'yu arar, o'nun, Kumkapı'nın güneş görmiyen dar sokakğın başındaki ahşap evine gider, Buyrukçu'nun hikâyelerini dinlerdi.. Sülo, Buyrukçu' nun okula takunyayla gidip, koğuluşundan; Buyrukçu'nun çalıştığı sütçüden aşırdıkları tatlılardan; demiryoluna dökülen kömürleri toplarken Buyrukçu'nun nasıl dayak yediğinden; Çemberlitaş'ta açacakları köfteci dükkânından; kavun, karpuz pazarcılığından; kız tavladıklarından; sevişen kızlardan haraç aldıklarından; Buyrukçu' nun abayı yakışından; burunlarının ucunu göremiyecek kadar zom oluşlarından; düğünlerinden aşırdıkları pastalardan söz ederdi..

●

Fikret Otyam, Dünya gazetesinden ayrılıp Ulus'a geçmiş, İstanbul'dan Ankaraya göçmüştü.. "Devlet Kuşu" Ulus gazetesinde tefrika edilmiş, sonra Aziz Nesin'in Kemal Tahir'le birlikte kurduğu "Düşün Yayınevi" tarafından yayınlanmıştı.. (3)

'Düsün Yayınevi' Milas Han'dan, İkbal'in arkasına ahşap bir evden bozma hanın iki üç odasına dağılmış bir yere taşınmıştı.. Sokaktan iki basamak, büyük bir tahta kapı, merdivenle çıkılan bir kat, tam karşıya gelen oda...

●

"İspinozlar" ın provaları başlamıştı.. Orhan Kemal yanına Buyrukçu'yu, Hakkı Özkan'ı takıp Tepebaşı Tiyatrosu'na giderdi.. Nedense bu çalışmalara yalnız gitmezdi.. Sevmezdi tek başına öyle yerlere gitmeyi..

O gün İkbal'de oyun çalışmaları mı anlatılmazdı?.. Oyundan espiriler mi söylenmezdi?.. Mizansenler mi elestirilmezdi?.. Leylâ Altın, Birsen Kaplangı mı övülmezdi?.. Gülüstan Güzey'in yürüyüşüne mi hayran olunmazdı?..

---

(1) Zihni Küçümen
(2) Memduh Ün
(3) Ulus Gazetesi - 1957
Düşün Yayınevi - 1958

Ve oyun İkbal'de tekrar sahneye mi konulmazdı?..

●

Sicim gibi yağan yağmurdan kaçıp, İkbal'e girdik.. Orhan Kemal'i masasına oturmuş, sokağa bakar bulduk.. Canı sıkılıyordu.. Uzaktan durumu sezdik.. Böyle zamanlarda daha çok onun konuşmasını beklemek gerektiğini bilirdik.. Bilirdik ya, patriyot Hayati dayanamayıp sordu :

"Ne o mirim?.. Hayrola?.. Yüzünden düşen?.."

Orhan Kemal zembereği boşanan bir yay gibi :

"Nasıl bin parça olmasın Hayati?.. İşi tam rayına koyacağız, cebimize üç beş kuruş para girecek, taakkk, bir çelme.. Yaalllaaahhhh, Orhan Kemal yerde.. Yüzü koyun, iki seksen.. Bilirim mirim.. Bilirim bu adamları.. Oğlan bin bir zahmet, bizim oyunu sahneye koyacağım diye çırpınır.. Senin Tunç Yalman, Muhsin Ertuğrul'a bir çivi koymasın mı?.."

"Ne çivisi Raşit?.."

"Ne çivisi olacak?.. Hanım evladı çivisi.. Neymiş efendim, neymiş?.. Bizim 'İspinozlar' kenar mahalle insanlarını anlatıyormuş.. Bol küfürlü, sarhoş naralı, kahve çalgılarıyla eğlenen insanların dünyasıymış.. Falan, filan canım.. Beyoğlu gibi bir yerde, böyle bir oyunu oynamak Şehir Tiyatrosuna yakışmazmış.. Ama ben demiştim.. "Oğlum Zihni, bu adamlar Orhan Kemal'i oynamazlar.. Değil Muhsin Ertuğrul, felek olsa, yine foosss!.."

"İlerici, devrimci Muhsin Ertuğrul?.."

"Ne devrimcisi, ne ilericisi yahu.. Bir kere adamın yaslandığı yer egemen sınıf.. Onun hoşuna giden oyunları oynamak zorunda.. Ama Gorki'nin 'Ayak Takımı' nı oynar.. Niçin?.. O, Maksim Gorki.. Ama Orhan Kemal?.."

"Muhsin Ertuğrul olması hayret?..'

"Niçin hayret?.. Hiç değil.. Bence normal.. Zihni'ye sormuş : "Ne vereceğiz bu oyunla seyirciye?..." Zavallı Zihni, "Hocam, hor görülen ayak takımının da bir insan onuru olduğunu, onların da insan gibi yaşamak istediğini, ama düzenin buna engel olduğunu.." Muhsin Ertuğrul, "Canım bunun yerine başka bir oyun koysan daha iyi olmaz mı" demiş.. Zihni şaşırmış.. "Hocam siz ne söylüyorsunuz?.. Biz, bir buçuk ay geceli gündüzlü bu oyuna çalıştık.. Oyun tam perdesini açacak, siz, bu oyun iyi değil, kaldırın diyorsunuz. İyi ama, ben bu sözlerinizi Hocam Muhsin Bey'den yazılı olarak almak isterim.. Bu oyunu oynamamızın sakıncalı olduğunu bana bildirirseniz.." demiş..

"Şaka bir yana Raşit, ciddi mi?.."

"Ne şakası be Hayati?.. Ciddi tabii.. Zihni'ye Hoca'dan niçin yazılı bir kâğıt istediğini sormuşlar.. Demiş ki : "Hoca bana bu oyunu kaldır diye resmi bir yazı yazarsa, kaldırırım.. Ve derim ki, Muhsin Ertuğrul, Orhan Kemal'in "İspinozlar" oyununu oynamamızı istemiyor..."

●

"Oynarsın, oynamazsın.. Hır, gür.. Ben var ya, ben.. Kaldırsınlar da görelim alimallahhh.. Onlar da kim oluyormuş?.. Boş ver yahu, kaç paralık adam ki?.. "gibi söylentilerden sonra "İspinozlar" a izin verildi.. Oyunun afişleri basıldı.. İstanbul'un her köşe başına, iri siyah puntolarla yapıştırılan afişler "İspinozlar" ın Tepebaşı Tiyatrosunda oynayacağını duyuruyordu..

Orhan Kemal, bir çocuk gibi sevinçliydi.. Her ne kadar bu sevinci gizlemek için bir çaba gösterdiyse de, sevinç o kadar belirgin bir biçimde yüzünden gözlerine uzanan bir mutluluk parıltısı gibi uçuşuyordu.. Sanki içi içine sığmıyan bir insandı Orhan Kemal.. Ve ilk defa bir oyunu gün ışığına, seyirci karşısına çıkıyordu..

●

"İspinozlar" ın galası çok kalabalık olmuş.. İstanbul'un tiyatro severleri salonu hınca hınç doldurmuş.. Bir alkış, bir alkış Orhan Kemal'i sahneye çağırmışlar.. Orhan Kemal, sahneye çıkıp, seyircileri selâmlamış ve sıcak alâkalarına içten teşekkür etmiş..

Gala gecesi İkbal takımına boş verilmişti.. İkbal'den tek bir kişi oyunun ilk gecesine gitmemişti.. Çağrılmamıştı.. Daha gerçeği çağrılamamıştı.. Orhan Kemal'e o gece için ancak beş bilet vermişler..

"Ne gönül koyuyorsunuz ulan haybeciler.. Herifler oyunu zaten.. Bir de siz kalkmışsınız bize davetiye yok mu diyorsunuz?.. Verdikleri kaç davetiye ki! Bir ben, bir karı etti mi iki.. Üç te çocuk.. İşte beş davetiye.. Kime davetiye verdim ki bana surat ediyorsunuz.. Sonra canım, oyun ilk gecesi iyi olmazmış.. Aradan bir kaç gün geçince oyun oturmuş.. O zaman gideriz.. Keyfimizce güleriz be.."

●

"İspinozlar" a gedecektik.. Orhan Kemal, Buyrukçu, Arap Talat, Yelfe İhsan... İkbal'den Beyoğlu'na çıkıp, Tepebaşı Tiyatrosunda "İspinozlar" ı seyredecektik..

Ve o akşam, sinek kaydı saç sakal tıraşını vuranlar.. Eski, emektar laciverte ütü üstüne ütü geçenler.. Sivri burun, yumurta ökçe, yandan makosen pabuçlara boya üstüne boya, çila üstüne cila çekenler... Siyah, mavi kırmızı kıravatları üçgen, dörtgen bağlıyanlar.. Yan cepten vişne çürüğü, bordo işlemeli mendil sarkıtanlar...

Çok kere böyle yerlere, toplantılara, kokteyllere, oturumlara, açılışlara cümbür cemaat giderdik.. Gitmeden önce bir Adana Kebab yapar, keyfimizce bir iki tek attıktan sonra Beyoğlu'na çıkardık.. Bu akşam da öyle olması istenmişti.. Cağaloğlu'ndan Sirkeci'ye inip, Adana Kebab'ın yolunu tutmuştuk.. Masalar kurulmuş, acılı acısız beytiler söylenmiş, Antep işi acısı çok, soğanı az salata ortaya konmuş, bir büyük rakı söylemiştik..

Kadehler kalkmıştı "İspinozlar" onuruna. Espiriler, takılmalar, sataşmalar başlamıştı.. Ça-

tal, bıçak, peçete bir yana itilmiş, iyi kızarmış beytilere ver yansın edip, iyi bir alt yaptıktan sonra rakı içmeğe geçecektik..

Orhan Kemal yanında oturan Yelfe İhsan'ı hafifçe dürtüp Talat'a :

"Oğlum Arab, buraya yemek yemeğe gelmedik.. Ulan, kebabı meze yapacağız kitapsız.. Karın doyurmak için mi geldik?.. Burası meyhane..'

"İyi be Raşit.. Aç acına, aç karnına "İspinozlar" a git!.."

Buyrukçu'ya göz kırpan Orhan Kemal :

"Kime, kime?.. "İspinozlar" a mı?.."

Talat, eliyle Buyrukçu'yu gösterip :

"Bunlara!.. Ne 'İspinozlar' ya?.. Allah nazardan saklasın.. İyi oğlum Buyruk bakıyorum kısmetin açık!."

Köşe bir yere sıkışan Yelfe İhsan dayanamayıp :

"İyi be Raşit.. Taşlı'dan İkbal'e beraber.. İkbal'den gün bitimi atla minibüse doğru eve beraber.. Ehhh artık insaf!.. Bir de bu akşam bunları bize tiyatro diye yutturacaksın?.. Her gün, her allahın günü bildiğin, gördüğün insanı bir de sahnede seyret.. İyi, kıyak be.. Buyrukçu'su, Ahmet Ağa'sı, Sülo'su, anası, bacısı, danası.."

Buyrukçu kebabtan kaldırdığı gözlerini Yelfe İhsan'a dikip :

"Bu sizin için bir şeref olmalıdır!.."

Yelfe İhsan gülerek :

"O şeref bize aittir.. Ve Şeref Efendi sokak iş yerimizdir.."

●

Ve Sirkeci'den Tepebaşı'na bir taksi.. Bizim meşhur 'Tepebaşı Çıkartması' başlamadan önce.. Milad'dan önce, milad'dan sonra gibi.. Şişhane'yi dönüp, Perapalas'ın önünde durduk.. Teker teker arabadan dökülmeğe başladık.. Önde Orhan Kemal, onun arkasında Buyrukçu, en arkada Arap Talat.

Orhan Kemal, arkadan usul usul gelen Talat'a :

"Ne o Arap, bakıyorum yandan yandan gidiyorsun?.."

"Canibi Beyoğlu'na geldik Raşit.. Neme gerek?.."

Buyrukçu, Orhan Kemal'in koluna girip :

"Nedense kirve, bu tiyatro bana hep operayı hatırlatır.. Sanki hiç afişten inmiyen "Sevil Berberi", "Tosca" her gece, ama her gece burada oynanır.

Yelfe, İhsan, Orhan Kemal'e göz kırparak Buyrukçu'ya :

"Başka hangi operaları seyrettiniz?"

"Cookkk..."

"Meselâ hangisi? Meselâ?!.."

"Ananın dini.."

●

Pırıl pırıl yanan ışıkların altından büyük salona girdik.. Oyunun başlamasına birkaç dakika vardı. Orhan Kemal üç beş kişinin lâfına tutulmuş bize boş vermişti.. Ara ışıklar sönmüş, salonu aydınlatan yan ışıklar yanmıştı.. Perdenin açılmasına yakın ön sırada yerimizi almıştık..

Ahmet Ağa'nın :

"Olsa addam, açsa güzzini, kurtarır em kendini em da bizzı be yahu!" lâfına kıs kıs gülmeğe başlamıştık ki, Mustafa'nın "Heeyyyttt var mı bana yan bakannn.." narasıyla kendimize gelmiştik...

Boyacı Bayram :

"Sen hiç karışma, bırrak bana. Ben konuştum Sülo, em de Çingene ile. Onlar da taraftar almasına kızi!'

"En çok dinler sözü'nü Sülo'nun."

"Ne der Sülo bilirsin? Der doyyurmaz karin güzellik. Etmesin enayilik, alsın zengin kızını em kurtarsın kedıni olsun addam, em da tokansın faydasi bize.

"Duğri süyler. Ama çirkin imiş kız. Olsun efendim. Olsun çirkın. Var ya çok paraları.."

Ahmet Ağa'nın "Olamadım adam! Olsa idın bitirır idın Orta'yı hiç olmazsa!.." sözleri Buyrukçu'nun en zayıf yanıydı. Elinde tuttuğu çeketini koltuğun yanına usulca bırakan Buyrukçu'yu yan gözle süzen Talat :

"Oğlum bize bunu bir de askerlikte yutturmuştun ama!.."

Mustafa'nın "Bitiremedim sayenizde.. Takunyayla yolladınız okula, herkes benimle alay etti.. Harcıyacak beş kuruşum yoktu, defterim yoktu, kalemim yoktu, alay ediyorlardı benimle.. Adam olamadık işte, serseri olduk ne yapalım." ın arkasından uzun bir nara.. "Oooofffff aaalllaaahhhh var mı bana yan bakannn.."

Talat, Mustafa'nın bağırmasına dayanamayıp Buyrukçu'ya :

"Destur lan.. Yeter kafamızı ütülediğin feleksiz.. Kafamı kızdırma lan bir ofuna of çekerim, anladın mı?."

Kıs kıs gülen Buyrukçu Orhan Kemal'e :

"Senin ki ne diyor kirve biliyor musun?.."

"Ne diyor allahın yaratıp dünyaya adam diye saldığı.."

"Yeter lan of çektiğin, kafamı kızdırma, ofuna of derim ha!.."

"Vay dağlar kibarı vay..."

●

Her gün beş davetiye gelirdi İkbal'e.. İkbal'den artanlar Cibali'ye taşınırdı.. "İspinozlar" ı görmiyen kalmamıştı.. Garson Melkom, Şerif Efendi iki'şer kere.. Gazcı Mehmet, Lokantacı Mustafa ailece.. Acem Süleyman tayfasıyla.. Kumkapı, Yenikapı sakinleri, Taşlıtarla göçmenleri, Adanalı bıçkınlar.. Belediye, Toprak Mahsulleri memurları, memureleri.. Sekreter kızlar, trikotajcılar.. Yazarlar, çizerler, yayıncılar.. Ve hayatında ilk defa tiyatroya giden Hayriye Bacı..

●

"İspinozlar" bir ay Tepebaşı Tiyatrosunda, bir buçuk ay kadar da Fatih Tiyatrosunda hınca hınç oynarken ansızın kaldırıldı.. "İşlerimi bozan görünmez bir takım eller faaliyete geçmiş. oyunu afişten indirmiş.." Oysa oyun Fatih, Üsküdar,

Kadıköy, Beyoğlu'nda aylarca oynıyabilir, iyi bir gişe yapabilirdi..

●

Ve Orhan Kemal oyunu Yaşar Nabi'ye verdi. (4)

Büyük bir coşku içinde oyunu :

"İSPİNOZLAR"ı sahneye koyan Zihni Küçümen'le, onu gerçekten başarıyla oynıyanları, dekorunu, müziğini, ışıklarını düzenliyenleri, ona emeği geçen herkesi sevgiyle anarak.." demiş.. Ve oyunu onlara armağan etmiş, onların saymıştı..

●

Orhan Kemal bıraktığı Yeşilçam'a tekrar döndü.

"Yeşilçam sokağı, Beyoğlu, İstiklâl caddesindeki yığınla sokaklardan biri.. Sanırlar ki Türk filimciliği yalnız bu sokakta toplanmış.. Oysa, Hava Sokağı, Nane Sokağı, Sakızağacı Sokak, Alion Sokak, Bursa Sokağı, Büyük ve Küçük Bayram sokakları, İmam Sokağı.. gibi yığınla sokağa serpilmiştir.. Yeşilçam Sokağı, Cinnecitta, Holliwood gibi bir anlam mı taşır? Değil.. Yeşilçam ne bir Cinecitta, ne de bir Holliwood olamaz.. O zavallı bir sokaktır.."

●

"... uzun süre filim senaryoları denedim.. Bütün çabam, gerçek bir sanat eseri ortaya koyabilmekti.. Ne kadar sanata yatkın senaryo yazdımsa beğenilmedi.. O zaman çevirdim işi ısmarlamacılığa.. Kendimi, sevmediğim, istemediğim bir işte, bir dairede memur sayarak,, değil mi ya?.. Böyle memur arkadaşlar yok mu?.. Bütün bunların dışında sanat çabamı köstéklemeden geçimimi senaryodan sağlamağa başladım.. Aldığımı hikâyeye, romana yatırım yaptım.. Bu arada diyaloglarımın uygunluğu dolayısıyla bazı dostlarım bana oyun yazmamı öğütlediler.. Onu da yaptım.. Biliyordum ki tiyatro sadece diyalog değildir.. Ve bir tiyatro eserinin paraya çevrilmesi uzun bir süreye bağlı.. Oynarlarsa tabii.. Oynayıp, hemen kaldırmazlarsa tabii.. Oysa ben, al gülüm, ver gülüm geçinmek zorundayım.. Hikâye ver, al paranı.. Roman ver, al paranı.."

●

"Yeşilçama üç yüze yakın senaryo yazdım.."

"O sokağa nasıl girilir kirve?..'

"Sorma yiğenim.. Bir kere girme o sokağa.. Girdikten sonra ya hızla çıkarsın, ya hızla düşersin.."

"Bir gün Macit bana : (5)"

"Neden senaryo yazmıyorsun?" dedi.

"Senaryo'nun çevrilecek filimlerin hikâyesi olduğunu biliyordum.. Ama o güne kadar ne uğraşmştım, ne de bir senaryonun nasıl yazıldığı üzerinde bir fikrim vardı.. Yazılmış bir senaryo bile görmemiştim.."

"Kolay.." dedi.

"Nasıl?.." dedim.

"Yanından hiç ayırmadığı deri çantasını açıp içinden çıkardığı kâğıdı ortadan ikiye katlayıp, boydan boya bir çizgi çekti.."

"Bu çizginin soluna mizansenleri, sağına diyaloğları yazarsın.."

"Mizansen mi?.."

"Yani sahne.. O sahnede rolü olanların davranışları.. Sonra Sekans.."

"Sekans mı?.."

"Yani psikolojik davranışlar.."

"Macit uzun uzun, dilinin döndüğü kadar anlattı.. Önce, sinemaya gidecek, sinema seyircisinin ilgisini çekecek bir konu seçmeliydim.. Ne denirse densin, konu sinema için çok önemliymiş.. Ben de hikâyeci, romancı olduluma göre yerli sinemamızın istediği konuları kolaylıkla bulup Treatment haline.."

"Treatment mi?"

"Yani konunun sinemaya göre düzenlenmiş hikâyesi."

"Bildiğimiz hikâye mi?.."

"Hayır.. Sizin hikâyeler çoğu zaman bir olayın içine birden girer.. Oysa filim hikâyesi üç bin metrelik bir genişlikte, bir başı, bir ortası, bir sonu."

"Eeee?"

"Bir filim her şeyden önce 'senaryo' dur derler ama, bence 'konu' bir filmin özüdür."

"Yalnız sinema için değil, hikâye, roman için de böyle değil mi?.."

"Evet ama, unutmamak gerekir.. Sinemanın kendine göre bir gerçeği, bir tekniği, bir tarihi, bir estetiği var.."

●

"Bir gün Macit çantasından bir tomar filim hikâyesi çıkardı.. Bunlar, üçer, beşer sayfalık kısa filim hikâyeleriymiş.. İçinden birini uzatıp.."

"Şunu oku bakalım Orhan, nasıl bulacaksın?.."

"Aman allah ne kötü.. Ne berbat.. Sordu."

"Nasıl buddun?.."

"Sen nasıl buldun?.."

"Bir yerli filim için tam iş konusu!.."

"Bence çok bayağı bir konu.."

"Belki ama, göreceksin bunu benden kapacaklar!.."

"Şaşarım.. Konu her şeyden önce çok beylik.. Hayata uygun birşey hemen hemen hiç yok.. Sanat değeri sıfır.."

"Bırak şu sanat filan lafının geçmişini..."

"Niçin?.."

"Bizim filimciler sanattan, vebaden, frengiden kaçar gibi kaçar.."

"İyi ama oğlum sinema bir sanat değil mi?.. Bir konunun fotoğrafla en iyi en güzel, en kendine özgü bir yorumu..."

"Geç beyim, geç.. Bunlar laf Orhan, laf..."

●

"... sinemayı, sinemanın 'sanat' yanı değil, 'iş, ticaret' yanı ilgilendirir.. Üçe alınıp, dörde, beşe, daha da fazlaya satılan buğday, fasulya, odun, kömür gibi bir kazanç aracı.. Bu, genel kül-

---

(4) İspinozlar, Varlık Yayınları 1965

(5) Macit Doğu

tûr eksikliği içinde yuvarlanan bilgisiz sinemacılar için değil.. Okumuşları da aşağı yukarı böyle.. Bir gün, öğrenimini yurt dışında yapmış, bir kaç yabancı dil bilen bir filimciyle konuşuyordum.."

"Yaptığınız filimleri seyreder misiniz?.."

"Hayır.."

"Niçin?.."

"Seyredilmeğe değmez kötü şeyler.."

"Öyleyse niçin yapıyorsunuz?.."

"Para kazanmak için.."

"İyi filim yapıp, daha iyi para kazansanız olmaz mı?.."

"Olmaz.."

"Neden?.."

"Çok basit.. İyi filim yapmağa kalksam, yapamam ya.. Diyelim ki yaptım. O zaman bana çok tuzluya mal olur.."

"Maliyet mi?.."

"Öyle ya.. Bir kere iyi filim yapmak için, en iyi senaristti, en iyi rejisörü, en iy operatörü kullanacaksın.. Çok para ödyerek en iyi oyuncuları alacaksın.. Diyelim ki, iyi bir sonuç aldın.. Ne olacak?.. Gazeteler, dergiler beni övecek.. Yazılar eleştiriler çıkacak.. Ne çıkar bundan?.. Hiç.. Elime geçen para, az masrafla yapıverdiğim filimlerden kalan paradan fazla olmıyacak ki kârım.. Şimdi üçe mal edip, beş kazanmak varken, ne diye kârdan zarar edeyim?.. Dörde mal edip, beşe satayım?.."

"İyi ama, sinema bugün bütün dünyada halk eğitimi konusunda önemli bir yer tutuyor.. Bir aydın olarak, bir yurttaş olarak sizin de bir eğitim borcunuz yok mu?.."

"İyi ama kardeşim ben Millî Eğitim Bakanı değil, tüccarım.. İş adamıyım..."

●

"... bugün yurdumuzda yayınlanmış bir çok roman, hikâye, tiyatro oyunu sinemamız için konu olmak bakımından, hemen hemen yasaktır.. Kitapçılarda satılan öyle romanlar vardır ki, çevirmeğe kalksanız çeşitli yasaklarla karşılaşırsınız. Bu yasakların nedenlerini inceleyince görürsün ki, o roman, o hikâyenin konusu toplumsaldır.. Yani, yurdumuzdaki çeşitli geriliği nedenleriyle ortaya koyan şeylerdir.. Bundan da Türk filimciliğinin toplum sorunlarıyla uğraşması istenmiyor sonucu çıkar.. Öyledir de.. Türk sinema adamları bugün çok az toplumsal konuyu büyük cesaret, çok büyük rizikolarla ele alabiliyorlar.."

●

"... Batı'da çevrilen filimlerin pek çoğu, içinde yaşadığı toplumu hatıra gönüle bakmadan, kıyasıya eleştirir.. Sonunda, çıkmaz yolları gösterip, olması gerekeni seyirciye anlatır.. Yani önce toplumun tanımı, sonra iyileştirmesi için reçetenin yazılması, daha sonra da tedavi... Biz bugün bütün bunlardan çok uzaktayız. Toplumca geriliğimizin nedenlerini açıklıyacak konulara el süremiyoruz.. Sürsek, biliyoruz ki "Sansür" tepemizdedir.. Tuhaf, çoğu zaman da yersiz bir 'yabancı ideolojiler' korkusu, konularımızı gülünçleştiriyor.. Akıl dışı, gerçek dışı kılıyor.. Türk filimciliği dünya sineması yanında ilkel, geri hatta gülünç kalmasının vebali yalnız yapımcının boynunda değildir.. Bence bu vebalin en büyüğü "Sansür" ün boynundadır.. Daha gerçeği, sansürü meydana getiren kişilerin elindeki "Sansür Talimatnamesi" nindir.. Ulusça kalkınmak istiyorsak, geriliğimizin nedenlerini açıkça bilmemiz gerekir.. Bir doktor hastasını önce muayene eder.. Hastalığının ne olduğunu anlar.. Sonra tedaviye geçer.. Toplum ve sanatçı, tıpkı, tıpkısına doktorla, hastası gibidirler.. Bir bilim adamı, bir düşünürden başka birşey olmıyan sanatçı, içinde yaşadığı toplum üzerine kafa patlatmış insandır.. Toplumun daha iyi olabilmesi için söyliyecek sözü vardır.. Romancı, hikâyeci kalemiyle yapıyor bu işi.. Ressam boyalarla.. Müzisyen seslerle.. Heykelci yontuyla.. Sinemacı neden birçok sanat kollarının yardımıyla, daha geniş yapmasın?..

Bence Türk sineması toplumsal inceleme, eleştirme görevini yapmalıdır. Ön yargılardan kaçınmalı... Bir filimci de yurt severdir.. Onun yurt severliğinden şüphe edilmemelidir.."

●

"... sonra, sinemamız, yerli filimlerin yüzde doksanında ki "Bayağı" "Hiç birşey söylemiyen" "Mezarlık" "Ezan, selâ.." "Göbek havası" gibi "iş unsuru, dört dörtlük" ögelerden uzak bir hava taşımalı.. Dünya sinemacılığında çok ustaca kullanılmış, eskitilmiş, bizdeyse bayağılaştırılıp, adiliğin daniskasına düşürülmüş dramatik, melodramatik kolay, ucuz hava olmamalı.. Dram unsurunu meydana getiren hava varsa bile -ki elbet olacaktır- insanı yadırgatıp, "Öfff" "Böyle şey olur mu?" "Olmaz böyle şey" dedirtecek kertede değil.. Dramatik hava, çiğnene çiğnene sakız edilmiş unsurlarla meydana getirilmemeli.. Olayların akışı, gelişmesi, çözüme doğru gidişi, davranışlar hep hayatta olduğu gibi verilmelidir..

Yok mu böyle filim yapan rejisörler?.. Var.. İşte Atıf Yılmaz'ın "Beyaz Mendil" i.. Memduh Ün'ün "Üç Arkadaş" ı.. Metin Erksan'ın "Gecelerin Ötesi"... Sonra Lütfü Ö. Akad'ın son filmi.. Neydi onun adı canım.. Neyse.. Bunlar işini bilen, meseleyi bir açıdan yorumlıyan rejisörler..."

●

".. Geçen gün bizim Cibali'de bir yazlık sinemada Metin Erksan'ın "Gecelerin Ötesi" ni seyrettim.. Çok hoşuma gitti.. Metin'i görürsem yanaklarından öpüp, kutlayacağım.. Bravo oğlana doğrusu.. Bak işte, mayası sağlam bir insanın yapacağı filim.. Ne güzel bir yoğunluk var.. Ne sağlam bir yorum var... Tam dört dörtlük bir Türk filmi işte.. Ne demek istiyor Metin?..

"Soygun, talan, cinayet... İnsanları dünyanın hiçbir yerinde kesin bir kurtuluşa götürmez.. Bu zavallı insanlar, yurdumuzda yaşıyan bu zavallı insanlar bireysel mutluluğa ulaşabilmek için şu yollardan faydalanıyorlar.. Ama bu yolun sonu yoktur.. Ölümdür.. Bu yollar insanlarımızı kısa bir süre için ulaşmak istedikleri yere ulaştırsa bile, bu yol kesin bir kurtuluş yolu olamaz.."

Filimin ana konusu bu.. Daha mutlu bir yaşayışa ulaşmak istiyen bir takım gençlerin bu 'mutluluk' a hangi yollardan, nasıl ulaştıklarını görmekle kalmıyoruz, bu yola hangi nedenlerle, hangi itici gereklerle itildiklerini de görüyoruz.. Konu tamamen toplumsaldır.. Bugün toplumumuzda olmakta olanları, niçin oluşlarıyla birlikte veriyor... Neden, niçin nasıl oluyor?.. Nasıl olması gerektiğini henüz hiçbir filimimiz vermiş değil.. Yalnız filimimiz mi?.. Hikâyemiz, romanımız da tam anlamıyla verebilmiş değil.. Ama Türk sanatı, roman, hikâye, sinema, resim, müzik, yontu.. bu soruların cevabını vermek zorundadır.. İnsanoğlu aradığı mutluluğa nasıl ulaşacak?.."

●

"... sanatın, genel olarak sanatın ödevi, herhangi bir olayı düpedüz anlatıp, seyircileri, okuyucuları, dinleyicileri heyecandan heyecana sürükleyip, ağlatmak ya da güldürmek değildir.."

●

"... sinemamızın aklı başında, ne yaptığını, ne yapmak istediğini bilen, günden güne gerçek sinemaya doğru yönelen elemanların varlığını görmemezlikten gelemeyiz... Hele ben, bu işin içinde yıllardır yuvarlanan bir insan olarak diyorum ki, biz de "Gerçek Sinema" örneklerini verecek nitelikte rejisör, senaryocu, oyuncularla birlikte sinemanın öbür teknik elemanları bir değil, birkaç ayrı ekip meydana getirecek kadardır... Bütün iyi niyet ve davranışlara karşılık daha iyi sonuç alamıyorlarsa, suç onlarda değil, sansürde... Sansür'de de değil.. Anti-demokratik "Sansür Yönetmeliği" nde.. Bu yönetmelik, onu uygulamakla görevli sansür kurulunu da yanlış yola sürüklüyor...

Evet, anti-demokratik kanunlarla birlikte, anti-demokratik yönetmeliklerin de bir an önce yürürlükten kaldırılıp, Türk sinemasının dünya sineması, daha doğrusu gerçek sinema önündeki 'önemsizlikten' kurtarılmasıdır.. Türk sineması çok dar bir 'Düşünce Açısı' içinde bırakıldıkça, bu durumdan kurtulamıyacaktır.. Türk sineması da gerçek sinema anlayışına uyarak 'İnsancıl' olmak zorundadır.. Ancak böyle filimlerimiz dış pazarlarda iş bulabilir.. Türk sineması olarak değer sağlıyabilir.. Aksihalde, bu ilkellikten hiçbir zaman kurtulamayız.. Gerçek sinema adamlarımız, çağdaş sinema önünde ilkel kalır.."

●

"Filime alınmış romanlarım mı?.."

"Üç yüzü aşkın senaryodan sonra, beyaz perdeye... "Suçlu" yu Atıf Yılmaz.. "Devlet Kuşu" nu "Avare Mustafa" adıyle Memduh Ün.. "Murtaza" yı Tunç Başaran... "El Kızı" nı Nejat Saydam aktardılar... "Eskici Dükkânı" nın çekim hakkını Memduh Ün'e verdim.. "Vukuat Var - Hanımın Çiftliği" ni Acar Filim satın aldı.."

●

O gün Taksim'den Galatasaray'a yürüyorduk... Orhan Kemal üç beş filimciye uğrayıp verdiği senaryoların parasını almak için Beyoğlu'nun ara sokaklarına girip, paraysa para, bonoysa bono alıp, İkbal'e dönecekti.. Kalıpçıdan yeni aldığı kenarı hafif işlemeli fötrünü esen rüzgârdan sakınıp, sokağa girerken, dağınık saçları, renkli gözlüğüyle Attila İlhan karşımıza çıktı..

Attila İlhan, koltuğunda dosyası :

"Hayrola abi, nereye böyle?.."

"Pezevenk kovalıyorum.. Belki birini yakalar üç beş kuruş alırım diyorum ya.. Benim ki niyet.. Bakalım ne çıkar kısmetimize?.."

Attila İlhan da, Ali Kaptanoğlu adını kullanarak Yeşilçam'a senaryolar yazıyordu.. İki, üç binden aşağı eline kalemi aldığı yoktu.. Yoktu ama Attila İlhan, Orhan Kemal'den yakınıyordu :

"Abi, ne olursun beni biraz dinle.. Verme yahu bu pezevenklere bu kadar ucuz senaryo.. Geçen gün bir filimci benden iş istedi.. Çağırdı, gittim.. Konuyu anlattı.. Konu tam bana göre.. Kaçakçılık yapan bir kaptan'ın serüveni.. İyi, güzel yazarım.. Ne zaman isterseniz?.. Şu gün... Tamam.. Kaç para istersin?.. Üç bin.. Ne, üç bin mi?.. Evet , üç bin.. Yahu sen aklını mı kaçırdın? dediler.. Biz değil sana, adı, sanı olan koca Orhan Kemal'e beş yüz liraya yazdırıyoruz.. Adam ağzını açıp, bir kelime söylemiyor.. Sen iş teslim, para teslim diyorsun.. Orhan Kemal'e bir bono ver, gerisine karışma.. Yok arkadaş seninle çalışamayız, dediler.. İyi mi abi?.. Kendi kendime dedim ki, "Orhan abi ne yapıyor yahu?.. Bu pezevenklere beş yüz liraya senaryo mu yazılır?.. Allah iyiliğini versin.."

Orhan Kemal gülerek :

"Biliyorum oğlum, bu pezevenklere bu paraya yazılmaz ama.. Zaruret.. Evin ekmek derdi.. Çocukların üstü, başı.. Biliyorum yazılmaz.. Ahhh yokluk.. Ulan belimi büken yokluk..."

Gözlerinin önüne kadar düşen uzun saçlarını elinin tersiyle kaldıran Attila İlhan :

"Bunlar senin bu durumda olduğunu biliyorlar abi.. Senin, o an beş yüz liraya ihtiyacın olduğunu da.. Ve sana bu parayı veriyorlar.. Kusura bakma abi, alınma, sen Orhan Kemal olarak kendini satmasını bilmiyorsun.. Kendini biraz naza ceksen, kasıntıya alsan, bu pezevenkler sana da üç bin, beş bin verecekler... Sen yazmazsan, ben yazmasam, Bülent yazmasa, kime yazdıracaklar? (6).. Beş aşağı, on yukarı bize.. Ve bizim istediğimiz parayı da bal gibi, kuzu kuzu verecekler..."

"İyi ama oğlum, bu kırdı kaçtı takımıyla kim uğraşacak?.."

Attila İlhan gülerek :

"Ben.. Sen işi bana bırak.. Ben senin bir senaryonu üç, beş binden aşağı satmıyacağım.. Kime iş yaptırdıklarını, kime senaryo ısmarladıklarını bildiririm onlara.. Orhan Kemal'den bir senaryo alacak filimci, senaryo masrafı için en az beş bin ayırmalı, ondan sonra Orhan Kemal'le konuşmalı.."

"Bu laflar kıyak laflar Attila.. İyi, güzel şeyler.. Ama su anda Orhan Kemal'in cebinde yalnız

(6) Bülent Oran

ve yalnız tek bir beş kâğıt olduğunu biliyor musun?.. Şimdi bu pezevenklerden para almağa geldim.. Alırsam tabii.. Almazsam bono.. Al bonoyu kırdır.. Elime ne geçer?.. Ferdinand'ın insafına kalmış... Bin lirayı kaça kırar allah bilir?.. Evin kirası, odunu, boğazı.."

"Abi biraz dişini sık.. Bir iki verme.. Bak sonu ne olacak?.."

"Şimdi şu parayı alalım, sonra konuşuruz.."

Attila İlhan Baylan'a, biz Yeşilçam'a girdik..

●

"... Ferdinand'ın yazıhanesi Tünel'e giderken sağdaki bir aralığın belki de en büyük apartımanlardan birinin üst katlarından birinde.. Ortalık günlük güneşlik olduğu halde, katlarda, katların loş odalarında elektrik lâmbaları yanar. Günün belirli olmıyan, ama en çok sabahın onuyla on biri, on ikisi arasında yazıhaneye şöyle bir uğrar, ellerinde bonoları, bükük boyunlarıyla, kendisini hacı yolu gözlercesine bekliyenlere hiç yüz vermeden, gayet soğuk, ne istediklerini soruveren bir adam.. Aslında hiç te göründüğü gibi, anlayışsız, çalımlı değildir.. Türk yerli filimciliğine kredisiyle hemen hemen hükmettiğini söylediği halde, aynı işi yapan pek çoklarından daha vicdanlı...

Ferdinand bono sahibini bizzat görmek ister.. Görür, hemen yargısını verir.. Şayet, o günkü kredi hacmi dolmamışsa.. Ya da filimcilerin memleket ekonomisi içindeki yeri o sıra sağlamsa.. En uygun fiyatla bonoyu kırar.. Uzun uzun banka işlemlerine, vezneye filân ihtiyaç yok.. Önünde hesap makinesi, öteki bono kırıcılardan daha insaflı, bonoyu hesaplar, alacağını alır, üstünü verir.. Hiçbir banka, hiçbir iş yeri bu kadar çabuk, bu kadar hızlı para vermez, veremez..

Onun için önemli olan para kazanmak.. Normal vadesi gelen bonoları tahsil edebilmeli.. Herhangi bono sahibine şöyle bir baksın, elindeki bonoyu ödeyip, ödemiyeceğini anlar.. Elinde çantası, İstanbul'un çeşitli iş bölgelerinde dolaşır.. Vadesi gelen bonoları bizzat kendisi tahsil eder.. Ödemiyen, ödemekten kaçanlara kan kusturur.. Avukatı değil, avukatları var.."

Sayın Salim Şengil,

"DOST" un geçen sayısında çıkan yazımın Kemal Tahir'le ilgili olan bölümün bazı yerlerinin nokta nokta çizilmiş olduğunu gördüm... Yazımın niçin ve neden çıkarıldığını anlamadığım için bu mektubu yazmak gereğini duydum....

Bir kere yazıdan çıkarılan yerler benim Orhan Kemal'den aldığım notlardan ve belgelerden derlediğim konuşmasıdır. Yazı belgesel bir nitelik taşır. Ve Orhan Kemal bu konuşmasında arkadaşı Kemal Tahir'i kıyasıya eleştiriyor. Bir yerde buna yargılamada denebilir... Orhan Kemal'in bu yargılarına ne benim, ne de bir başkasının dokunmağa, onu değiştirmeğe hakkı olmasa gerekir. Ve derim ki, bu bir yerde Orhan Kemal'e duyulan saygının belirtisidir...

Orhan Kemal'in yakın dostları da bilirler ki, gerek arkadaşı Kemal Tahir üstüne, gerek bazı arkadaşlarının yüzüne karşı kıyasıya eleştirme yapmaktan kaçınmazdı.

"Orhan Kemal'in İkbal Kahvesi" ni yakın bir gelecekte kitap olarak yayınlıyacağım... Yazıdan çıkarılan yerlerin çok daha geniş ve yargılama yanı ağır olanlarını da belgeleriyle birlikte fotoğraflı ve fotokopili sunacağım...

Saygılarımla...

Nurer UĞURLU

BİZE GELEN KİTAPLAR

- Altın Gazap. Ercüment Behzat. Yücel Yayınları. 1971 İstanbul. Fi. 10 lira
- Anayasa Değişikliği Öntasarısı hakkında Türkiye Barolar Birliğinin Görüşleri. Türkiye Barolar Birliği Yayınları. 1971 Ankara.
- Bektaşi Dedikleri. M. Eloğlu - O. Tansel. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. 1971 İstanbul. Fi. 10 lira
- Bir Sürgünün Anıları. Aziz Nesin. Bilgi Yayınevi. 1971 Ankara. Fi. 10 lira
- Balım Kız, Dalım Oğul. Ceyhun Atuf Kansu. TDK. Yayınları. 1971 Ankara. Fi : 8 lira.
- Büyüme Çocuk. Özcan Kandemir. Mayataş Yayınları. 1971 Ankara. Fi : 7,5 lira.
- Bana Güneşi Dağlar Doğurur. Ali Bektaş. 1971 Isparta.
- Denemeler. İ. Kemal Karadayı. Deniz Yayınları. 1971 İstanbul.
- Eskiler. Kemal Yerdelen. Ankara 1971. Fi : 10 lira.
- Güneş Yorgunu Atlar. Kâmran S. Yüce. Kent Yayınları. 1971 Istanbul. Fi : 10 lira.
- Gökağrı. Halim Uğurlu. Yücel Yayınları. 1971 Istanbul. Fi : 6 lira.
- Irgatların Öfkesi. Kemal Bilbaşar. 1971 Istanbul. Fi : 20 lira.
- İlkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane. Doç. Dr. Sedat Veyis Örnek. Gerçek Yayınevi. 1971 Istanbul. Fi : 12,5 lira.
- Irak Türkmenleri. İbrahim Dakûkî. Güven Yayınları. 1970 Ankara. Fi : 10 lira.
- İkileme. Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu. TDK. Yayınları. 1971 Ankara. Fi : 8 lira.
- Küçük Dünya. Mehmet Selahattin. İnkılâp Ve Aka Kitabevleri. 1971 Istanbul. Fi : 10 lira.

YAYIN DÜNYASI

samim kocagöz

— MADE İN TURKEY —

Uzun süren bir sinir savaşından, -elbette Samim Kocagöz'le Samim Kocagöz arasında uzun süren bir gırip hastalığından sonra, elimi kolumu kavuşturmuş yazı masamın başında oturuyorum. Yazılacak yazılar var; okunacak kitaplar var; hiçbirine elim varmıyor. Ben ki lise sıralarında bile en sevmediğim ders CEBİR'den kaçmazdım. Sıfır alacağımı bile bile, sınavlara, derslere girerdim. Ne de olsa, sınıfı geçmek gerektiğinde CEBİR'i geçerdim; aklımın almadığından değil, ilgilenmediğimden. Oysa bugün Dünya, matematiğin, CEBİR'in üstünde duruyor. CEBİR olmasa, -aklım ermez ya- Ay'a filân nasıl gidilir? CEBİR'i oldum olasıya sevmem. CEBİR şöyle dursun, toplama çıkartmadan ne haber? Yıllarca önce Türk Dil Kurumu'nun bir kurultayında ne iştir bilmem; beni hesap işlerini inceleyen hesap işleri koluna ayırdılar, seçtiler; seçimin nedenini anlayamadım. Ödev ödevdir. Aldık kalemi ele, yüzbinleri, milyonları tutan rakamları toplayalım diye uğraşıyoruz. Yanımda oturan Başbakanlık bilmem ne dairesi başuzmanı bir üye dost -adını unuttum özür dilerim- bıyık altından bana gülüyordu. Toplamaya savaştığım rakamlara gözünün ucuyla şöyle bir baktı : 'Kendinizi üzmeyin Samim Bey, rakamların toplamı, şu kadar milyon, şu kadar yüz bin eder..." dedi. Hayretler içinde kaldım; kalemsiz kâğıtsız bu işi nasıl çözdüğüne hâlâ aklım ermez. Toplamayı böylesine çıkaran Başbakanlık uzmanı dostlar, CEBİR'i kimbilir nasıl sökerler... Tanrı güçlerine güç eklesin.. ne diyelim.. Sözü uzattım. Yazı yazamıyorum; kitap okuyamıyorum, bari şu masanın üstünde duran önceleri okuduğum kitapları konularına göre yerlerine, raflara yerleştireyim dedim. Okuduğum kitapların arasında dost Korkmazgil'in 'Made in Turkey' adlı kitabı da elime geçti. Korkmazgil arkadaşım, eksik olmasın, bir mektubumda yazmış olacağım ki, bitirdiğim -o sıralar- 'İzmir'in İçinde' adlı romanıma iyi şanslar dileyen birkaç satır yazmış kitabını bana yollarken. Basbayağı duygulandım. Korkmazgil, aziz dostum kardeşim, bizim roman, yedi yıl emek verdiğim, uğraşıp yazdığım roman, sporcuların deyişiyle, (Yattı!). Bir gazetede tefrika edilecekti; gazetenin yönetimi değişti, yeni yöneticiler koymazlar elbette romanımı. Şu sıra hiçbir yayınevi de basmaz. Basarsa başının belâya gireceğini düşünür, evham eder. Dergiler de hikâyelerimi, yazılarımı basmaz. Basacak dergiler zaten sustular. Kısacası, aziz Korkmazgil kardeşim, Türkiye'de Türk fikir kaynaşması, yaşantısı, felçlidir. Bu yazıyı DOST'a, bizim Salim'i sınamak için yazmayı düşündüm. Ben, CEBİR'den yılmam, niyet ettim mi, sınavını veririm evelallah! Yalnız at yetmiyor, meydan da olmalı değil mi? Şu sıra Kültür Bakanı olan değerli dostum Talât Halman'a tebrik yazmak şöyle dursun, vefat eden annesi için başsağlığı bile yazamamanın üzüntüsü içindeyim. Çünkü Sayın Sadi Koçaş'ın Başbakan yardımcısı olduğu bir hükûmetteki Bakan dostlarımıza selâm sabahı kesmeye, (BİR MÜNASEBETLE) yemin ettim. O sıralar Halman, bakan değildi ama, ben, yemin ettim bir yol... Ola ki Koçaş hükûmetten çekilir, ya da onlar. Bakan dostlarımın sevgisi saygısı yüreğimde bakidir. Haydi lisede okulu bitirmek için CEBİR sınavına girmek zorunluğu vardı ama Sayın Koçaş'a CEBİR'den sınav vermek zorunluğunu hiç de duymuyorum. E.. ben de sudan aşk romanları yazan, yada yağcı bir yazar olmadığıma göre, varsın gazeteler dergiler, yayınevleri yazılarımı, CEBİR sınavlarını veremedikleri için yayınlamasınlar. Zaten sınava girselerde CEBİR yüzünden sınıfı geçmelerinin olanağı yok. Sayın Sadi Koçaş, bunca bilimciyi, yazarı, aydını karşısına almamalıydı. Bunca aydın, yazar, bilimci, 12 Mart Muhtırası verilene dek Sayın Koçaş'a karşı mıydı? Yoksa Sayın Demirel'e mi karşıydı?

Korkmazgil'in kitabına bir yazı yazmak isterdim; neler yazdım; neler söyledim. Yazın yaşantımız bir cadıkazanı haline geldi. Felçli. Yazı yazmak içimden gelmiyor. İşlerimiz, (MADE İN TURKEY).

kuşluk şiiri

Ve bana şiir verdi
Büyük şiiri kumluklarda unuttum
Balıklar yedi.

Ve bana şiir verdi
Büyük şiiri yemliklerde unuttum
Hayvanlar yedi.

Ve bana şiir verdi
Büyük şiiri fundalıkta unuttum
Çakallar yedi.

Mezarlar ve törenler ve grevler
Doğumlar meyhaneler ve genelevler
Alnında şiir yazısı
Koltuğunda kellesi
Büyük şiiri o yedi.

beraber

Meydanlarda heykelleri ölümüzün
Dünden güzel başlıyor gün.

Hür adımlar kalemler
Şu uçaklar, şu vapurlar, trenler
Beraber, hep beraber.

Fışkıran ter tabandan
Çıkan ekmek fabrikadan
Dokunan kumaş, şiir
Hem senindir hem benimdir,
Beraber, hep beraber.

Cahit IRGAT

"afitabı temmuz"

Bir yıl öncesi miydi
Yirmi yıl öncesi mi
Çiçek kokuları perdelerin kapantısında
Gölgelerin duvarlarda birbirini yediği
Alev alevdi saçların

Dudaklarımdı kaybettiğim
Beraber diz çöküp aradığımız
Bir temmuz gününü yaşantısında

Bir sesti
Açık pencereden getirdiği rüzgârın
Bir sesti nedenini bilmediğimiz
Göz bebeklerinden içeri süzülen
Bir Temmuz gününün yaşantısında

H. A. GÖKSEL

HAYATLARININ HİKÂYESİ

selim ileri

Dost dergisinin Ağustos 1971 tarihli 82. sayısında Nermin Menemencioğlu, yeni hikâyemizin kimi adlarını bir araya toplamış. (Bu ad toplamalara ne demeli? Sözgelimi Sevgi Sabuncu'suz günümüz hikâyesi öbeklendirilemez.) Benim "Hayatımın Romanı" (Pastırma Yazı, s. 112 - 187) dışında yeni hikâyemizin girişimlerinden, açılımlarından umutlu. Ya da değil. Çünkü ifadesi **pek iğneli.**

Bizde yazarın eserini açıklaması -savunması demiyorum- alışılmış bir tutum sayılmaz. Melih Cevdet'in Kolları Bağlı Odysseus'u için yazdığı yazı dışında.

N. Menemencioğlu, üşenmemiş, ta İngiltere'lerden kitabımı aldırtıp okumuş. Bir şeyler de yazmış. Hepimizin dediği ortada : Okurun sağduyusuna bırakıyorum Şair Nigâr'ın mı, benim mi "temeldeki aksaklıklara" değindiğimizi.. Olayları, olguları hiç değiştirmeksizin yaşanmıştan, yaratılmıştan alıyoruz; kendi bilinç ve söyleyiş (kavrayış) süzgecimizden geçirip yerleştiriyoruz hikâyeye. Bir yeni ürünümde Şair Fıtnat'la Ahmet Mithat'ın mektuplaşmalarından yansıyanı araştırıyorum. Alternatifler, dünya görüşleri, çağa yaklaşım başka olduğundan sonuç da (ortaya çıkan) başka oluyor. Görebilenler (Türkiye'yle, "İspanya'daki Gençliğimiz" le değil Türk gençliğiyle, kendi meselelerimizle, halklarımızla, insanlarımızla ilgili olanlar) için bu ileri sürdüğüm.

N. Menemencioğlu, Füruzan'ın hikâyelerinde nerdeyse bütün Türk edebiyatının kopyasını buluyor. Muzaffer Buyrukçu, Sevim Burak, Nezihe Meriç, Leylâ Erbil.. Bu yazarların birbirleriyle ilişkileri nedir, bellisiz. N. Meriç'in "Boşlukta Mavi" si, gerçekten de kekik kokusu ayrıntısına kadar, Füruzan'ın "Taşralı" sını andırır. Ancak ortaya çıkan sonuçta gözlem farkı açıktır. İlkinde genckız taşralılığının huzursuzluğunu yaşar, kentliliğe özlem duyar. "Taşralı" da, dışarlıklı bir kızın büyük şehre karşı çıkmasını, dikbaşlılıkla **kendi cevherini** taşıdığını izleriz. Şüphesiz N. Meriç, yeni hikâyemizin ana kaynaklarından biridir. Vüs'at O. Bener gibi. Yusuf Atılgan da. Yalnız yeni hikâyemiz kaynaklarından hayli ayrılmış bir anlayışla sürdürüyor çabasını.

Sırada "Hayatımın Romanı".. Adını andığım hikâye, türlü eserlerden en çok yararlanarak yazdığımdır. Basit bir ayrıntı, önemsiz bir olgu bile gerçek yaşamdan seçilmiştir. Benim yaratıcılığım bileştirmekte (composer) toplanmaktadır. Ürünün adı Şair Nigâr'ın Hayatımın Hikâyesi'nden yola çıkılarak konmuştur ve bu anılardan çok şey hiç değiştirilmeksizin "Hayatımın Romanı" nda **tekrarlanılmıştır.** Yakup Kadri'den Gençlik ve Edebiyat Hatıraları ile Hep o Şarkı, Halide Edip'ten Handan, Ercüment Ekrem'den Sabir Efendinin Gelini, Nahit Sırrı'dan Eski Zaman Kadınları Arasında, Abdülhak Şinasi'den Boğaziçi Mehtapları, M. Malit Bayrı'dan Eski İstanbul Folkloru, Musahipzâde Celâl'den Eski İstanbul Yaşayışı, Güzide Sabri'den Yaban Gülü, Safiye Erol'dan Kadıköyün Romanı, Prenses Mevhibe Celâleddin'den (Sârâ Ertuğrul'un kaleme aldığı) Geçmiş Zaman Olur ki, Safiye Ünüvar'dan Saray Hâtıralarım, İsmail Müştak'tan Yıldızda Neler Gördüm? bu eserlerin notlanmış olanları. Bunların yanı sıra hatırlayamadıklarım (dergi köşelerinde kalmış anıların, röportajların taranması)...

Ben har vurup harman savurduğumuz toprakların, Osmanlı Devleti tasfiyesinin hesabını sormak istedim. Sömürücü Loti'lerle, Bezgin Kadınlar'la N. Menemencioğlu'nun sandığı anlamda hiçbir **hayranlık** alış - verişim yoktur. Şair Nigâr gibileri, Cananlar, Nuriyeler, Handanlar, Halideler, şunlar bunlar **aydın olmanın ödevini** unutup neler yapmışlardı o günlerde ve **şimdilerde;** işte onun hesabını soruyorum. Dolayısıyla günümüzün sorunlarını cevaplamak ister hikâyelerim. Çağına tanık olmak, çağını bilmekle gerçekleşiyor.

Piyasada yıllarca satılmış, satılmakta olan bir kitabın adını dipyazılarla, önsözlerle, arka kapaklarla açıklamak niye Sayın N. Menemencioğlu? Çoklarının yaptığınca "belgeleriyle falanca ve filânca" hikâyeler yazdığımı **okurun gözüne sokacağımdan mı?** Kaldı ki, yukarıda okudunuz, bir değil, birçok kitabın adını.. "Hayatımın Romanı" adıyla da Şair Nigâr'ın bilinçsiz edebiyatın başeseri sayabileceğimiz anılarına bağlı. Neyi, kimden çalıyorum?

Pastırma Yazı'nda eldeki kaynakları **bilinçle** değerlendirmek gayemdi. Bana **bilinci** aşılayan Kemal Tahir'in romanları. **Bilincimi** bir tek onlara ve Kemal Tahir'e borçluyum : Pastırma Yazı'nı Kemal Tahir'e adadım.

"Ne arka kapakta, ne de bir önsöz ya da dipnotta Nigâr Hanımdan söz edilmediğine göre, burada bir sanat eseri değil, mahkemelik bir durum var ancak," demişsiniz. Sanat eseri Nigâr Hanım'ın saklamadığım adının açıklanmasıyla doğar demek. Çok yaşayın siz Nermin Hanım!

YUNUS EMRE SEMİNERİ ÜZERİNE

Leylâ Zaloğlu

İstanbulda 6-8 Eylül günlerinde düzenlenen Uluslararası YUNUS EMRE Semineri çok ilginç oldu. Yalnız bizde değil, dışarda da ilgi gördü. Yerli, yabancı gazetelerde geniş yer tuttu. Radyo ve ajans haberleri yanında Ankara Televizyonunda da geniş yer aldı. Denebilir ki, yıllardan beri hiçbir kültür davranışı bu seminer kadar ilgi toplamamıştır.

Bir kültür hizmeti olarak seminerin harcamalarını Akbank üzerine almıştı. Asıl düzenleme işini de eski bir kültür adamı olarak tanıdığımız sayın Vedat Nedim Tör yapmıştır. Bu bakımdan gerek bankayı, gerekse Vedat Nedim Törü kutlamak bir ödev olmaktadır. Öteki bankalarımızın da bu gibi ciddî kültür hizmetlerine hiç olmazsa üç beş yılda bir el atmaları ne büyük hizmet olur.

İstanbul Harbiye Şehir Tiyatrosunda üç gün, çok seçkin bir dinleyici vardı. Salon baştan başa dolu idi. Sanatçılar, bilginler, genç, yaşlı sanatseverler bir araya toplanmıştı.

Ayrıca birinci gün konuşmalarından sonra Türkiye Sanat Sevenler Derneği çağdaş ressam ve heykelcilerimizin eserlerinden seçilmiş bir sergi düzenledi. Sergiye on yedi ressam birer eserle katılmış, süsleme sanatlarına Azade Akar on bir, Tevfika Altınova beş, Yıldız Demiriz bir, Ülker Hızal dört, Tülây Ölez altı, Nilüfer Özbakır bir, Günbün Ünver on sekiz eserle katıldılar.

Süsleme bölümünde gerçekten çok başarılı eserler vardı. Bunlar arasında Anadolu Beylikleri biçiminde tezhipler, Selçuklu biçiminde minyatürler, eski yazının yeni uygulaması, Levnî tarzı padişah manyatürleri, Nedim'in şiirleri üzerine derlenmiş, konulu minyatürler, çini örnekleri dikkati çekiyordu.

Seminerin bildirileri üç grupta sıralanmıştı. Birinci grupta Yunus'un zamanı ve çağdaşları, ikinci grupta Yunus'un dili ve sanatı, üçüncü grupta Yunus'un dünya görüşü yer alıyordu. Daha önce konuşmacılara yirmi dakika zaman verildiği ve bu durum ilk konuşmadan önce bir kere daha söylendiği halde kimi konuşmacılar bir, bir buçuk saat konuştular. Konuştular değil, okudular. Bu tutum hayli tat kaçırıcı oldu. Burada yapılacak iş şu idi : Daha önce istenen tebliğler gelince yirmi dakikaya sığmayacağı anlaşılınca geri gönderip kısaltılması istenmeli idi. Bir de aynı konuları birden çok kişinin almış olması can sıkmıştı. Bu da yine tertip komitesince gözden geçirilip değiştiriltilmeliydi. Saatlarca aynı konuların dinlenmesi gerçekten can sıkıcı oluyordu. Birbirinden habersiz kişilerin bunda kabahatini aramak yersizdir. Burada hatâ tertip komitesinindir. Denebilir ki, seminerin en eleştirilecek yeri burasıdır.

Birinci gün en ilginç konuşmayı Cahit Öztelli yaptı. Öztelli, Yunus'un gerçek yaşantısı üzerinde bir konuşmasıydı. Devlet arşivlerindeki belgelere dayanarak Yunus'un şimdiye dek efsanelere dayanan yaşantısını değiştirdi. Yunus'un Horasan'dan gelen bir ailenin çocuğu, kendisinin ve ailesinin varlıklı olduğunu, Karaman'da yerleştiğini, orada tekkesi, zaviyesi olduğunu, Karamanoğulları tarihine adının karıştığını sağlam ve doyurucu belgelere dayanarak ispatladı. Şimdiye dek mezarı diye bilinen Sarıköy'de onun mezarı olmadığını, Karaman'da türbesinin bulunduğunu anlattı. Denebilir ki, seminerin tek olayı, şimdiye dek bilinmeyen gerçeklerin böylece Öztelli tarafından ortaya konması oldu.

Yine birinci gün Prof. Mehmet Kaplan'ın "Yunus'un savunduğu insan tipi ve hayat görüşüyle yerleşik medeniyet arasındaki ilişki", Kültür Bakanı Sait Halman'ın "Yunus Emre'nin hümanizması" vardı. Prof. Belma Ötüş'ün Yunus Emre'nin bazı İngiliz ve Amerika ozanlarıyla karşılaştırılması konusundaki araştırması Yunus'tan çok adı geçen ozanlarla ilgili idi.

Yunus'un dili ve sanatı üzerine Prof. Fahir İz, Prof. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu. Prof. Hasibe Mazıoğlu güzel araştırılarını sundular. Nezihe Araz, Yunus'un efsaneye dayanan halk arasındaki yaşantısını anlattı. Bunların gerçekle ilgisinin bulunmadığını da sözlerine ekledi.

Yunus'un Dünya görüşü konusunda Prof. Hilmi Ziya Ülken, Anadolu'da ilk Türk ünivarsalizmi ele alması bilimsel bakımdan değerli idi. Prof. Abdülkadir Karahan da Yunus'un ümanizminde İslâmiyetin etkisi araştırması birçok bakımlardan öteki konuşmacılardan ayrı bir yönde ve değerdi idi. Abdülbakî Gölpınarlı Mevlâna ve Yunus konusunda sözlerine başlarken Yunus'un Mevlevî olduğunu ispât edeceğini söyledi. Yunus'u Mevlâna çeviricisi durumuna düşürdü. Yunus'taki her şeyi ona bağladı. Bu konuşma Yunus hayranları üzerinde soğuk bir duş oldu. Oysa, İslâm tasavvufunda ortak bir temel vardı. Her düşünür ve ozan bu ortak ilkelere dayanır. Onun için birbirinden etkilenme diye birşey olamazdı. Mevlâna da Yunus da onları söylemişti. Gölpınarlı'nın dünyanın bile Mevlâna çevresinde döndüğünü düşündürecek kadar Mevlâna'cı olduğunu bilenler onun konuşmasını yadırgamadılar. Ama, yine seminerde üç gün süre ile Yunus'a biçilen değer ölçülerine saldırması hayret uyandırdı.

Yabancı Profesörlerden Tietze, Yunus Emre ve çağdaşları, bayan Prof. Dr. İrene Melikoff, Yunus ile Hacı Bektaş konularında değerli birer bildiride bulundular. Adnan Saygun, Yunus Emre'de insan, Rauf Mutluay da Yunus'un şiirinde gerçek hayat sorunları konusunda birer bildiri sundular. Son konuşmayı Prof. Sadi Irmak yaptı, Yunus Emre Mevlâna ilişkileri ve hümanizma tezi üzerinde durdu. Yunus'un basit bir köylü olmayıp zamanın kültür merkezlerinde yetişmiş olacağını savundu. Bu merkezlerin de Konya ya da Karaman olması gerektiği tezini ileri sürdü.

Akbank'ın seminer dolayısıyla yaptığı güzel işlerden biri de bildirileri bastırmış olmasıdır. Üçyüz sayfayı geçen "Bildiriler" kitabı daha sonraki çalışmalara ışık tutacak bir eser olmuştur. Kimisinin pek uzun olması dolayısıyla konuşma için verilen yirmi dakikayı geçtiği eleştirilebilir se de kitap olarak iyi olmuştur.

Seminer dolayısıyla dünya aydınlarının dikkatinin Büyük Türk ozanının üzerine çekilmesi övünülecek bir iş olmuştur. Seminerden sonra, Yunus üzerindeki çalışmalar şimdikinden daha başka bir yönde olacaktır. Efsaneden gerçeğe doğru ve bilimsel...

bir mayıs sabahı üç şiir

Seçici kurulumuzca beğenilen bu ozanın şiirinin altında adı yoktu. Her halde yazmayı unutmuş olacak. Bize bildirirse gelecek sayımızda açıklarız.

SANTO DOMİNGO ATLILARI
— I —

1.

İşte,
Fransisco Villa.
Ne var, ne yok toplar
yıkık duvarlarda pıhtılaşmış
komitacı kanlarını da.

2.

"Ah bu ağacın altında hiç bir zeybeği bilemeden
vurgun yemiş bir sünger avcısı yatmaktadır."

Uzatır boynunu ilk kentsoylu üstünlüğe.

3.

Gelir bir kasap,
romantik
önlüğünün yakasına karanfil işlettirir.

Bir meksikalı kasabın romantizmine saygı
duyulmalıdır çocuğum.
Gelir
Santo Domingo atlıları,
akide şekeri yerler.
Güneşi ısıtır kızışan bahar tavlaları da.

4.

Yağmurun bütün yaprakları ıslattığı zaman
hani bana alacağın pamuklu basmalar?

EVDOKİMOV
— II —

1.

Bir Mayıs sabahı
burun delikleri donmuş katırlar
ve bir Rus öykücüsü
kimseler bilmez.

İvan Vasiliyeviç Evdokimov.

Onun Türkçe baskılarını kim okur?

Haftalık sınıf dergilerinde cevaplar kısa;
"Çok yıldızlı bir çöl karanlığında
bir otobüs aydınlığı ayakta tutan anneannesi
vardır".

2.
Bir sınıfı bir sınıfa,
suyu da
vadilerde kollayan dağ çocukları ey!

Güve gibi ağızlarınızda
pelerinli
bir Zorro kılıcı ağaca takılmış
ağlamak ister.

Bir burjuva ağlayanların listesini
sınıfsal hokkabazlarına teslim eder.

Üç kişi :
Evdokimov,
kılıcı ve anneannesi.

3.

Gözüyaşlı bir Mayıs sabahı Evdokimov'u
cebinde ıslak Rus harfleri taşırken gömdüler.
Ölür (1941).

YURTSEVERLİK ŞİİRLERİ
— III —

1.

Mermer
bir mezar taşı daha uyanır.
Saraylı dilber Şevki hanım
dul ikinci kocadan.

Bir faytoncudan dul kalmak intihardır çocuğum.

2.

Oğlu mahzun bir intikamcı.
Çünkü uçurtması tellere takılmış bir saraylı
evlâdı
hiç affedemeyecektir telgrafçıları.

Kopya çektiği
dışarıdan hayata atılma sınıvlarını da.

Kurşuna dizilir.

3.

Ölüm
bir kopyacının kanlı ellerinden düşen Bizans
çantasıdır.

4.

Ey hayat imtihanından kopya çekerken ele
geçenler!

Korkmayın,
çünkü karlı yollarında kanların göllendiği
küçücük memleketlerin bile
yurtseverlik şiirleri yazan
kocaman ozanları var.

Alınlarında kurşun
meydanlarda harp marşları çalan çocuk bandoları
da.

5.

Çünkü
benim amcamla yengem
karı koca çok yurtseverdirler.

KARASU'NUN DÜNYASINA DOĞRU III

ahmet inam

Bu incelemenin I ve II. bölümlerini Nisan - Temmuz 1971 sayılarımızda yayımlamıştık. Şimdi de III. ve son bölümünü sunuyoruz.

Kültürel Temeller

Karasu'nun düş kurarken bile gerçeğin ayırdında oluşunun, onu mistik olmaktan kurtardığını söylemiştim. Karasu, **emdiği** dünyanın, kendisinin dışında akıntısına ilgisiz değildir. İlk kitabında, bütün somutluğuyla Türkiye, insan ilişkilerinin acılı havasına ustaca serpiştirilmiştir

Erkeğin sokakta görünmesiyle pecerelerden çekilen kadınlar 1. Kitap s. 14), ufak kasabaların deli kişileri (Cüce Rahime, Bebekçi Osman), yasak oturak âlemleri ("Kavruk" öyküsü), gençlerin cinsel bunalımları (1. Kitap s. 47), "Oda Oda Dünya" ve "Zanzalak Ağacı" öykülerine serpiştirilmiş İstanbul, çocukların eve gelen konuğa saygılı olmaları zorunluluğu (1. Kitap s. 76), babaların akşamcı soflaraını kurup, evdekilere bağırıp çağırışları ("Anahtar" öyküsü), çocukların sigara içmelerinin yasaklanışı (1. Kitap, s. 144), öykülerin ayağının hava da engelleyen niteliklerinden. Karasu'da Türkiye'yi ararken, Türkiye'nin toplumsal yapısına ilişkin yorumlarını da ele alabiliriz. Örneğin, Cumhuriyet sonrası kuşa-

ğının Atatürk saygısıyla dolu dünya algılayışını (1. Kitap s. 26 - 27), genel savaş izlenimlerini görebiliriz. (1. Kitap, s. 24)

İkinci kitabında, 28 Nisan olaylarının, 27 Mayıs devriminin yorumuna girişir. ("Dutlar" öyküsü) "İnanılır gibi değil. Dutlar yeniden yaprak açıyor? 1960 yılının bu haziran ayında, yeniden yeşeriyor." (II. Kitap s. 164) Devrimi yapanlar hoşgörüsüzlüğe, baskıya karşı gelmişlerdir. Karasu, onlardan yanadır. "... ötedeki alanda insanlar kaynaşıyor, şarkılar söyleniyor, kovalanıyor, kaçıyor, dayak yiyor, yakalanıyor, kormuyor, şarkılar söylüyor, kaynaşıyor yürüyorlardı." (I. Kitap s. 168) "Öfke kabarmıştı. İnsanlar gene yürüyor, gene de şarkı söylüyordu. Ateş açtırmak, korkunçluğu ölçüsünde olmayacak bir işti artık!" (II. Kitap s. 174).

Karasu, yukarıda örneklerde görüldüğü gibi, yürüyen, kaynaşan insanlardan yanadır. Baskı gösterenler ise köstebekleşmektedirler. "... polisin kovaladığı dövdüğü, yakalayıp götürdüğü insanlar çoğaldıkça... bir takım adamlar köstebekleşiyor..." (II. Kitap s. 178) 27 Mayıs devriminin kansız oluşu için : "Temizliğin ateşle yapılması gerekmedi hiç. Belki iyi, belki kötü" (II. Kitap s. 179) deniliyor. Daha önce "Tepe" ve "Ada" öykülerinde uzun uzadıya irdelemesini yaptığı düşüncelerden sanki bir an vazgeçip "Hiç bir hoşgörü, hoşgörüsüzlüğe katlanacak denli hoş görülü olamaz" düşünüsünü savunuyormuş gibi görünmektedir. "Sistem" anlayışının öykülerini bütün kıldığı Karasu, bu açıdan tartışılması gereken bir yerde bulunuyor, sanıyorum. Soru şu olabilir burada : İrdelemesiz siyasal bir tavır alışla bireyselliğinin irdeleyici yanı arasında nasıl bir bütünlük aranmalı?

Karasu'da Türkiye'nin iki kitabı dışında incelemesine gitmeyeceğim. Burada, yalnız düşünürlüğe kayan öykücülüğünde, öykülerinin toplumsal yansımalarını araştırırken, kendisinin en çok titizlik gösterdiği tutarlı olma gereksinmesiyle yeniden irdelemeye geçmesi gerekmez mi diyorum.

Karasu, kendisini, dünyasıyla birlikte var kılabilecek bir "küme" ararken, içine düştüğü çelişme ve acılarında Türkiye'lidir. Sarıkum Türkiye'dedir. Türkiye sevgiyi bulduğu, ruhhekimliği açısından (bir regrasyonla) sevgiyi aradığı bir "çevre" olarak etkiler onu. Kendini, anlayışından, dünya görüşünden dolayı çıkmazlara iten toplumdan "küme" sini kurmakla kurtarabileceğine inançla bitirir ilk kitabını yazar. Değişen Türkiyenin koşullarıya, Karasunun yaşlanan, durulan düşünceleri, "inanç - baskı" kavramlarının yeniden irdelemesine yol açar. Bireyi yok kılan baskılar üstünde dururken, toplumsal baskılar içinde geçen gençliğinin önemi unutulmamalıdır.

Yazar böylece mikro kosmostan, iç dünyasından, çıkıp, makro kosmosa, dış dünyaya bakarken, Türkiye'ni noturmamış yapısının etkisiyle doğrudan bir dışlaştırmaya başvurmamaktadır.

Doğruları arayanlar için Türkiye'nin böylesi karmaşık yapısı Karasu'nun kılı kırk yaran kata yapısı içinde, yanıltıcı, iğreti sonuçlara götürebilir kişiyi. Yazar, yaşamın bir parçası olduğu için, geniş bakışlarla bakmanın ruhbilimsel olarak oldukça olanaksız olduğu ortamın gürültülerinin uzağına çıkıp, düşüncelerini Bizans modeli içinde irdeleme yoluna gitmiştir. Bizansın boğucu, sıkıcı havası içinde, insan olarak bireysel varlığının hesabını vermeğe çalışmaktadır.

İşte Karasu'da görünür olan Türkiye, böylesi alttan, temelden etki içindedir. Kaçmak, Karasu'nun dünyasında kendi gibi olanları bulmak, giderek kendini bilmek, toplumsal günlük yaşayışın asidinden uzaklaşıp, olaylara bilgece bakabilmek olduğu içindir ki, hastalıklı bir görünümde değildir. Karasu'nun direnmesi, içten, sessiz bir direnmedir. Bireyci tutumu içinde, bu tutarlı bir davranıştır.

Karasu'da Bizans'ın yerini araştırırken Lukacs'ın bir sözünü anmak isterim. "Alegori insanın nesnel gerçeklikten yabancılaşmasını betimleyen en elverişli bir estetik anlatım yoludur." (Çağdaş Gerçekçiliğin Anlamı, Panel Yayınevi, 1969).

Bizans anlatımı, alışılmış anlamda alegori değildir. Karasu, tarihin içinde gerçek, Bizansı anlatır. Bizans soyut, düşsel bir ortam değildir. (II. Kitap s. 16, 21, 28, 29, 52, 82, 83, 140) Karasu'nun Bizansa yönelişinin türlü nedenleri olsa gerekir. Tarihte, hoşgörüsüzlüğün oldukça yoğun olduğu bir devredir Bizans. Bu çürük ve kokuşmuş ortamda düşünür Iokim ve Andronikos. Düşündükleri konular evrensel bir görünümde olduğu için, tarihsel bir boyutu da vardır. II. Kitabın Bizans'tan kalkarak çağımıza gelmesi, ele alınan sorunların her çağda geçerliğini gösterir sanıyorum. Böylece Bizans, Karasu dünyasında : 1 — Hoşgörüsüzlüğün yoğun olduğu bir ortam, 2 — Tarihsel içerikli sorunları vurgulamak, 3 — Felsefi ortam yaratmak için seçilmiş olabilir. (Kendisi 4 Kasım 1970 de **Ulus**'un sanat sayfasında seçiş nedenlerine ayrıca dokunuyor.

Seçtiği çağda kişilerin keşiş olması, birbirlerine gereksinme duymaları, eş - cinsel anlayışın bir süreyi olarak da yorumlanabilir galiba.

Karasu'nun dünyası, Türkiye'de filizlenip köklerini bir tarih çizgisi içinde araştırarak temellerini oluşturmağa çalışıyor.

Türk edebiyat tarihine toplumbilimsel açıdan bakacaklar için, kendini çağdaş bir biçimde ortaya koymaya çalışan, birey "haysiyet" inin insanlığın şu düşünsel ruhsal gelişmesi içinde ne olduğunu araştıran bir yazar olarak Karasu, ilgiye değer bir yerdedir. Çelişmeleri, çözemediği, çözdüğü, çözmeğe çalıştığı sorularıyla Türk toplumunun Cumhuriyetten bu yana süregelen serüvenine hiç kimseye benzemeyen dünyasıyla katılan bu yazarın, kültürel açıdan araştırılması kimi aydınlık noktaların yakalanmasına yol açabilir.

Türkiye'de onurlu bir birey olmanın sorunla-

rı nelerdir? Cumhuriyetle Türkiye'ye sokulan özgür girişimci anlayışın, kültürel birikimin, dış baskıların sonucunda çarpıtılması, bireyi sürekli acılar çelişmeler içinde bıraktı. Totoliter rejimlerden bunca korkan Türkiye'de "birey". gerçekten özgür bir birey midir?

Karasu, 1950 lerin kuşağından. Yaşıtlarının özellike 1955 - 1960 arasında bireyciliğe eğilmeleri, bunalımlarını Batıdaki varoluşçu, nihilist kaynaklara dayandırıp, ("A" dergisi çevresi) 60 devrimiyle, belki de düşüncelerinin toplumsal tabanını kuramadıklarık için susuvermeleri, Türkiyede "birey" i oluşturamadıklarını göstermez mi?

Şimdilerde, düşüncelerinde toplumsal, kültürel eksikliğin verdiği açlık duygusuyla, toplumsal sorunlara ilgi duyan birey, yeni bir çıkmazın içindedir. Bu çıkmazda, öncekine göre, düşüncelerine toplumsal karşılık arama gereğini duyduğundan ötürü belki biraz daha bilinçli, o oranda şanslıdır.

Karasu, toplumsal değişiklikleri, titiz, giderek bencil tutumuyla kendi anlayışını geliştirirken duymaktadır. 60 dev devrimiyle umutlanıp ("Dutlar") "Acı Kök Yağmurun Tadında" öyküsünü yazabilmiştir. (1963) Bu, 60 devrimiyle bireyliğini, geliştirebilecek bir kümeyle kurabileceğini, özgürce sürdürebileceğini sanan burjuva aydınlarının düşüncesidir bir yerde. Karasu da bu öyküsüyle, kendisine toplumsal bir yer kazandırabileceği sanısındadır. Oysa ikinci kitabıyla, bunun pek kolay gerçekleştirilebilir bir iş olmadığını söylüyor gibidir.

Birey olmanın sorunları tek tek toplumlara (Karasu için Türk toplumuna) bağlı olduğu gibi evrenseldir de. Yazar ikinci kitabında Bizans ortamı içinde bunu irdelemektedir. Bizansın toplumsal karşılığı önceden de söylediğim gibi, kaos içindeki Türkiye'dir. Karasu'nun geniş bakışı içinde "birey olma" sorunu Türkiye'yi aşan, bütün insanlığın sorunu oluyor. Karasu, "burada" yı, "şimdi" yi anlatmakla yetinen bir yazar değildir. "Burada" yı, "şimdi' yi kendi sistemi içinde bir yere bağlamak gereğini duyar. Bu onun bireyciliğinden gelir.

Yazarın iki kitabının incelenmesi, Türkiye'de birey olmanın ne demeye geldiğiin gösterebildiği gibi, sorunun bütün insanlığı ilgilendiren yanlarını da ortaya koyabilir. Müşfik'in sakat aile düzeninden (baba - ana ilişkisi), toplumsal yapıdan (küçük kentlerin orospuları, metresler) doğan, yaşam anlayışında kültürel yaşayışın yeri açık değil midir? Annesini ona bağlayan ,güçlü sevgi bağları, annesinin içinde bulunduğu toplumsal ortamın kadınlara yüklediği tutsaklıktan doğmuş olamaz mı bir açıdan? Eş - cinsel ilişki kurduğu kişilerin huzursuzlukları, kıskançlıkları nedendir? Toplum bireyi başta bireyin kendi yapısına göre etkilemekte (örneğin, onu eş - cinsel kılmakta) sonra bunu, ona, yasak etmektedir.

Birey olmayı yalnız toplum değildir yasaklayan. İnsan daha birey olacak olgunlukta değildir. İnsanın birey olmasını, kendi olmasını engelleyen "tuhaf" bir yazgısı vardır beki (II. Kitap s. 121 - 123) Bir yerde, "trajik" bi "determinizm" anlayışına yaslanır, Karasu.

"Türk öykü ve romanında birey" konusunda çalışmak isteyenler için Karasu zengin bir kaynaktır. Üstelik edebiyat dışı bir toplumbilimci de, Türkiye'de 1950 den sonra bireyin toplumsal ruhbilimi açısından yapısını incelemeye kalkarsa, ilk kitabıyla somut bir iç dünya kuruluşundan çıkarak geliştirilen ikinci kitabındaki kılı kırk yaran düşünceleri için Karasu'dan yararlanabilir.

SONUÇ

Karasu'nun yalnızca iki kitabına dayanarak yaptığım bu çalışma tek tek metin eleştirmeleriyle zenginleştirilerek anlamlı kılınabilir. Türk öykücülüğünde değişik yerinin anlamı, hele şimdilerde genç öykücülerinin çağdaş öykü tekniğiyle Türk aile yaşantılarını işlemeye çalıştıkları düşünülürse daha iyi açığa çıkabilir. Karasu, bundan 17 - 18 yıl önceleri bu anlayışın köklerini atmıştı.

Karasu'nun dünya görüşü açısından öykücülüğümüzde düşünceye ağırlık vererek, sürekli yenilediği bilgisi ve irdeleyici kafasıyla bulunduğu yer, yaşıtlarından ayırır onu.

Dilinin titizliğinin yanında, Öztürkçe açısından ufak tefek görmezlikleri olmuştur. I. Kitap s. 28 de harp sözcüğü "savaş" ın yerine, "savaş" la yan yana kullanılırken, II. Kitap s. 46 da "hatırlamak" sözcüğü "anımsamak", "anımsamak" sözcüklerinin yanında eski düşüyor.

ÜSLUP KONUSUNDA

KAYA ÖZSEZGİN

Batı etkisinde bugüne kadar gelen resim sanatımızın farklılaşma temposu, genellikle iki alternatif arasında bir "tercih" sistemine göre gelişmiştir. Bu "tercih" lerin güçlü sanatçılarca yürütülen sayılı örnekleri dışında kalanlar, resim sanatını iki temel görüş çerçevesi içinde düşündüklerinden; yani soyut ya da somut sentezlerden birine mutlaka bağlı kalmak gerektiği biçiminde bir görüşe sahip olduklarından, resmin çağdaş ve yerel sorunlarına da giderek yabancı kalmışlardır. Çağdaş Türk resminin temel sorunları, birtakım biçimsel çabaların, şu ya da bu ad altında ortaya sürülmesiyle çözümlenemiyeceğine göre, öz'e ilişkin yorumların çoğalmasını, kollektif bir bilincin gelişmesini beklemek en doğru yol oluyor. Bu bilinç, hiç değilse bir on yıldan bu yana olumlu örneklerini vermeye başlamıştır. Ama henüz yeteri kadar etkin ve dinamik bir düzeye ulaştığı da söylenemez. Türk resminin evrensel dünyada kendine yaraşan yeri bulabilmesini, "op-art", "pop-art" vb. gibi yeni akımların olduğu gibi benimsenmesinde ve uygulanmasında görenler, çoğunlukla "modelci" ve aşınmış bir anlayışı yansıtıyorlar. Resim sanatımızın yüzelli yılı aşkın yeni sayfası içinde, bu türlü "modelci" anlayışlara gerektiğinden fazla öncelik tanındığı bilinen gerçeklerdendir. Bu durum, Türk ressamının kendi toprağında kendine yabancılaşması sonucunu doğurmuş; çağdaş ve yerel hayat yorumları sunması gereken sanatçının, bütünüyle batılı formüllere bağlanmasıyla kısır bir döngü yaratılmıştır.

Ne var ki sorun, yalnız başına batılı akımlar ve gelişmeler karşısında belirli bir tavır almakla da yeteri kadar aydınlığa kavuşmuyor. Sanatçının kişisel yaşantısındaki yoğun deneyler, kavrama ve algılama gücü, sanat plânındaki bilinçleme yeteneği, bu tavıra gerekli yönü veremiyorsa, sonuç gene de istendiği oranda olumlu ve inandırıcı olamıyor. Bu gerçeğin, sayısız örneklerini gördük, görmekteyiz. Halka yakın olmak iddiasından hareket eden, yerel bir espriyi yürütme çabasında olan birçok örnek, klişe figürleri alt alta, yan yana istif etmekle bu amaca ulaşacaklarını sanıyorlar. Kişisel ve yoğun deneylerden geçmeyen her hareket gibi, bu klişe davranışlar da, tıpkı "modelci" çabaların düştüğü çıkmaza düşüyor; eninde sonunda kendilerini tekrarlamak zorunda kalıyorlar. Çünkü kararlı ve yoğun atılımlar, her şeyden önce bir süreklilik sağlamak, inandırıcı ve benimsetici olabilmek için çizgiyi ve rengi yabana atmayan bir potansiyelle yüklü olmalıdır. Yorum gücünü yerellik iddiasıyla bütünleştirmelidir.

Bu bütünleştirmenin yolunu ve yöntemini bulacak, ortaya serecek, uygulayacak olan sanatçının kendisidir. Yerel gerçekler çok yönlü bir anlam taşıdığına göre, bu gerçeklerin ifade yolları da o ölçüde çeşitlidir. Yeter ki, resimsel yorumlar bu ifade yollarına eşlik ederken kuru bir gerçekçilik batağına sapmasınlar; edebî ve illüstratif kategorieri, resmin temel amaçları diye benimseme gafletine düşmesinler.. Plastik kaygılardan yapılacak her fedakârlık, edebî ve illüstratif kategorilere biraz daha yaklaşma sonucunu doğurduğu için, resmin temel araçları olan renk ve çizgi ihmal edildikçe, bu kategoriler derece derece ön plâna geçmektedir. Oysa, bilindiği gibi, resmin kullandığı "dil" ile edebiyatın kullandığı "dil" farklıdır; biri, soyut araçların sentezinden hayata dönük anlamlar kurmak, öteki somut kavramlarla hayatı belyelemek durumundadır. Belirli bir niteliğe ulaşabilen güçlü sanatçıların eserleri incelendiğinde, gerçekçi davranmanın anlamını, ne "modelci" çabaların çıkmazında, ne de illüstratif değerlendirmelerde aradıkları görülecektir. Kişisel deney ve araştırmalardır, ressamı doğru ve inanılır bir yola yönelten.. İncil ve Tevrat üzerine kurulu bütün batılı dinsel kompozisyonlardan mitolojik tasvirlere kadar uzanan tarihsel çizgi, bu gerçeği belgelemeye yeterlidir. Plastik yetkinlik içinde devinen yorumların ortak yönü, bu tarihsel çizgide anlam kazanıyor.

Yukarıda değindiğimiz zıt "tercih" lerin kökenlerinde, öz ve biçim arasındaki dengesizliğin önemli bir neden olarak bulunduğu da bir gerçektir. Gerçek sanat eseri, öz ve biçim dengesine dayanır. Bunlardan birinin anlamsız biçimde abartılması, sanat eserini olumsuz yönde etkiler. Bütün yaratıcı çabaların temelinde değişmez gerçek olarak yer eden bu yasa, değerlendirme için de başvurulacak bir ölçü niteliğindedir kuşkusuz. **Camus**, bu ölçüye değinerek şöyle diyor: "Özün biçimi aştığı yapıtlar ya da biçimin özü

batırdığı yapıtlar gerçekleşmemiş ve aldatıcı bir birlikten söz açabilirler ancak. Başka alanlarda olduğu gibi bu alanda da, bir üslûp birliği olmayan her birlik sakattır. Bir sanatçının seçtiği perspektiv ne olursa olsun, bütün yaratıcılar için söz konusu olacak bir ilke vardır : Hem gerçeği, hem de o gerçeğe biçimini veren düşünceyi göz önünde bulunduran üslûplaştırma. Üslûplaştırma yoluyla yaratıcı çaba dünyayı yeniden kurar." (1)

Resim sanatımızda biçimsel çabaların, öz'le gerekli dengeyi kurma çabasını yüklenmeden ortaya çıkmasında, çok zaman yenilikçi iddiaların geniş rol oynaması boşuna değildir. Çünkü bizim resmimizde, yeni olmak, yeni kalmak, uzun bir zaman geçmişi ve yaşanılan ortamı ihmal biçiminde anlaşıldı. Soyut biçimler, bu "ihmal" için uygun bir ortam grünümündeydi. Bunun alternatifi olan eğilimlerde ise, çoğu zaman hikâye edilen konu ya da olay, abartıcı bir monotonluk içinde sergilendiği; kendine uygun düşecek biçimleme çabasından yoksun bulunduğu için, "öz" adına yapılan her şey, kuru bir tasniften öteye gitmedi. Kesin olarak belliydi ki, seyirci üzerinde inandırıcı bir etki yapamayan; kendini herhangi bir reklâma ihtiyaç duyurmadan kabul ettiremeyen bu gibi eserlerde eksik ve yapay olan bir yön vardı. Yapılan işlere, yürek ve duyarlık, eşlik edemiyordu. Sığ, kolay ve göstermelik bir şey kokuyordu bu resimlerde. Kısaca, "öz" adına girişilen çabayı, eksik olan biçim yalanlıyordu.

Öz ve biçim dengesinin götüreceği dinamik üslûp kaygıları, çağdaş Türk ressamının önünde, çözüm bekleyen başlıca sorunlardan biri olarak durmaktadır. Sahte abartmalar yerine, bu soruna dönük her işlem, resim sanatımıza, özlenen dinamizmi kazandıracaktır.

ÇAĞDAŞ POLONYA GRAFİK SERGİSİ

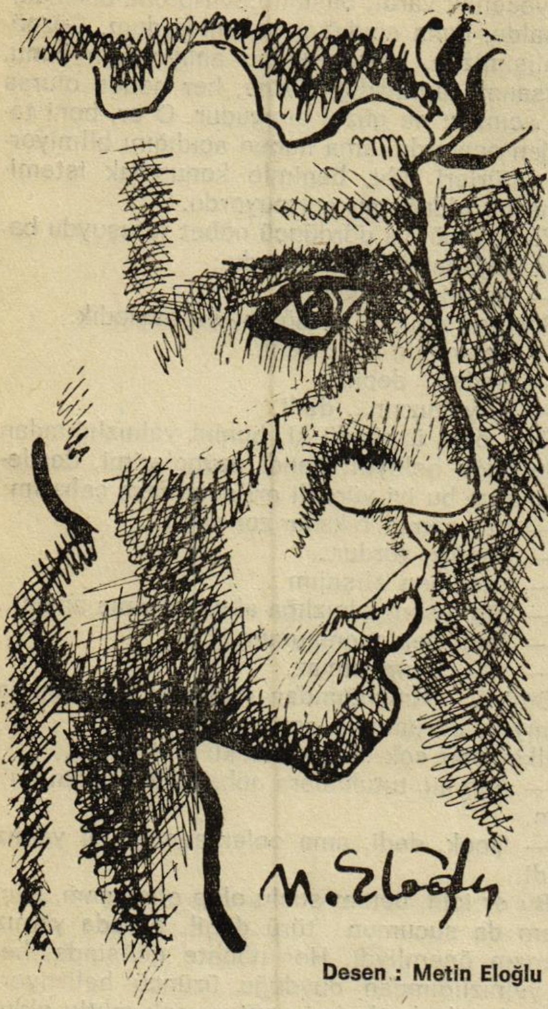
Çağdaş dünyada, değişik ve çeşitli baskı tekniklerinin getirdiği olanaklar, genellikle çağdaş insan dramının ve bilinçaltı görünümlerinin yansıtılması yolunda kullanılıyor. Yaşadığımız çağın teknolojik gelişmelerinin soyut planlar halinde grafik vizyonuna mal edildiği Amerikan ve İngiliz baskı resimleri yanında, orta ve doğu Avrupa ülkelerinin grafik sanatları, somut anlamda ifadeci, vurgulayıcı, düşündürücü ve figüratif bir yol izlemeye eğilimlidirler. Ankara'da, geçen mevsimlerde gördüğümüz Macar, Avusturya, Sovyet, Bulgar grafik sergileri ve nihayet geçtiğimiz ay içinde yeni mevsimin ilk sergisi olarak düzenlenen "Çağdaş Polonya Grafikleri", bu yolun ilginç örneklerini ortaya koydular.

Polonyalı grafikçilerden 49'unun ikişer eserini bir araya getiren ve Devlet Güzel Sanatlar Galerisinde açılan bu sergi, çağdaş Polonya sanatının önemli bir kolunu aydınlatıcı niteliktedir. Geçmişi, bundan beş yüzyıl öncesine kadar uzanan Polonya grafik sanatı, sergi kataloğunda da belirtildiği gibi, "XV. yüzyılda, süs için kullanılan ilk ağaç üzerine gravürler, iskambil kâğıdı süslemeleri ve çoğu didaktik ve dinsel karakterli röprodüksiyonlarla beraber doğmuştur. İlk grafik atölyeleri 1503'de Cracovie'de Hocfeder ve Heller matbaalarının yakınında kurulmuştur. Grafik sanatlarının süratle gelişimi bu tarihte başlar. Kezzapla çalışan, eserlerine ekseriya isminin Fransızca karşılığı "Le grain" veya İtalyanca karşılığı "A grano" imzasını koyan ve daima "Polonus" veya "Leopoliensis" kelimelerini ekleyen Jan Zienko'nun Chastillon, Marian ve Callot gibi ünlü gravürcüler üzerindeki açık etkisi kuru bir rastlantı değildir."

Aynı kataloğun tanıtma yazısında belirtilen üç temel etkenin, çağdaş Polonya grafiği üzerindeki olumlu etkisini, sergilenen bütün resimlerde bulmak mümkün. Bu etkenler, sanatçıların geçmiş bilgilerden kuvvet alan yetenekleri, çağdaş dünyadaki gelişmelere yabancı kalmayan, tam tersine o gelişmeleri kendi açılarından yorumlayan "açık" yönleri, -ve daha da önemlisi- gravür sanatıyla yalnız gravörlerin değil, ressam ve hattâ heykeltraşların da yakından ilgilenerek "kuvvetli bir rekabet" meydana getirmeleridir. Öyle anlaşılıyor ki, bu kuvvetli rekabet ve somut kavramlara içten içe duyulan yakın ilgi, bir ara soyut denemelere de girişmiş olan Polonya sanatçıları, kendi gerçekleriyle yüz yüze getirmiştir. Bu gerçekleri ve çağdaş insan dramını yansıtma da Polonyalı sanatçıların -tıpkı Macar ve Bulgar grafikçileri gibi- "îma" ve "mecaz"a öncelik tanıdıkları görülüyor. Her gün karşı karşıya ve yüz yüze bulunan somut olayların arkasındaki düşündürücü çelişkileri ve bu çelişkilerin hatırlattığı ilişkileri, biraz da alaylı bir üslûpla ifade etmekte, "îma" ve "mecaz", resimlerde başvurulan ortak araç durumuna geliyor. Kuşku yok ki, bu araçları kullanmada kuruluğa ve tekdüzeliğe kaymamanın başta gelen koşulu, gerekli olan bütün bilgilerle bezenmiş somut bir dünya görüşüdür. Ancak böyle bir dünya görüşü, grafiğin temel esprisini meydana getirecek fanteziyi, olgun bir resim diline dönüştürebilir. İşte Polonyalı grafikçi, her şeyden önce bunu başarmış görünüyor. Başka bir deyişle, bu grafikler öykü anlatmıyorlar; anlatmak istedikleri şeyi, değişik yorumların ortaklığı içinde resim düzeyine ve grafik saantının tasvir olanaklarına yükseltmeye uğraşıyorlar. Toplum hayatının umursamadan geçilen nice tezahürleri, böylece insanî bir çizgide somutluk kazanıyor. Sırtına üşüşen insanları tevekkülle karşılayan "bir iyi adam", son bir çabayla ipi göğüslemeye çalışan çıplak yarışçı, bir günlük dönemi üç basit sahneye indirgeyen gözlem, "nüfuz"un yanıltıcı etkisini simgeleyen insan grupları, gazeteleri ağzına doldurmaya çalışan bir "obur", "herşeyi vâdeden" bir şarlatan v.b. konular hep ayni insanî çizginin somut örnekleri olarak dikkati çekiyor, düşündürüyor.

---

(1) "Yeni Dergi" 15, 1965.

Desen : Metin Eloğlu

üç nöbetçi

aziz nesin'den bir öykü

O bür tutuklular cansıkıntısından bunaldıklarından, zaman geçirmek için nöbetçi erlerle konuşmak istedikçe, erler de önemli kişi olmanın tadını çıkarıyor, tutuklularla konuşmaya yanaşmıyorlardı. Oysa onlar da konuşmaya can atıyorlardı ama tutuklulara kendilerini ağıra satıyorlardı. Tutuklular sözaçacak, nöbetçiler kasıldıkça kasılacak, sonunda nasıl olsa konuşmaya başlayıp söyleşiyi koyulaştıracaklardı. İşte bu alışkanlık içindeki nöbetçi erler, kendileriyle konuşmaya kalkmayışımı çok yadırgadılar. Onlarla ilişki kurmaya kalkmadığım için bana bir yabancıymışım gibi bakıyorlardı. Nöbete ikinci, üçüncü gelişlerinde, bu suskunluğa dayanamayıp, bu kez onlar benimle konuşmak için şurdan burdan sözaçmaya başladılar.

Köylümüzün, tanımadığı birisiyle konuşmaya girişi "Nerelisin?" sorusuyla başlar. Kapalı olduğum barakaya nöbete gelen her er, bekliyor, bekliyor, benden ses çıkmayınca,

— Nerelisin amca? diye soruyordu.

— İstanbulluyum! deyip sözü kesiyordum.

Benim bu yaptığım, oyunun kuralına uygun değildi. Benim de ona: "Sen nerelisin?" diye sormam, böylece aramızda söyleşinin açılması gerekirdi.

Her er üç saat nöbet tutuyordu. Onlar için, karşılarında bir de adam varken, üç saat konuşmadan durmak gerçekten çok zordu, hele geceleri... Gündüzleri, yine ne de olsa o yana, bu yana bakıp oyalanıyorlardı, ama geceleri, konuşmayı büsbütün gereksiniyorlardı. Benden yüz bulamayınca da büsbütün canları sıkılıyordu.

Kapalı olduğum barakaya birçok nöbetçi geldi, gitti, içlerinden yalnız üçü beni etkiledi. O üçüyle her nöbete gelişlerinde konuşup söyleştim. İkisini çok sevdim, birini de hiç sevmedim.

— Nerelisin amca?

— İstanbul'luyum. Sen nerelisin yiğitim?

— Sivas'lı.

— İçinden mi?

— Köylüğünden... Ama benim amcam da burada.

— Nerde?

— İstanbul'da. Benim amcam da Adalar'da oturuyor.

— Çok iyi...

— Yaa.. Adalar'da oturuyor amcam da...

— Güzel.

Konuşmayı kısa kesmek için barakada volta atmaya başladım. Bir süre sonra o da içeri girdi, gezinmeye başladı.

— Amca, sen Adalar'a gittin mi?

— Gittim elbet...

— Amcam da Adalar'da oturuyor da...

— İyi...

Birkaç kez daha tekrarlayarak, üstüne basa basa, nedense, amcasının Adalar'da oturduğunu bana ille de anlatmak istedi.

Onunla tanışmam İşte böyle oldu. Nöbet değiştirinceye dek şurdan, burdan konuştuk, ama o her sözden bir fırsat yaratıp bana amcasının da Adalar'da oturduğunu söyleyip durdu.

Bir gece barakadaki yatağımda uyuyorken, nalçalı ayakkabıların çıkardığı kaba ayak sesleriyle uyandım. Bir nöbetçi, barakanın çimento döşemesi üstünde gidip geliyordu. Oysa nöbetçilerin barakaya girmeleri yasaktı. Beni uyandırdığını anlasın da dışarı çıksın diye sesli sesli pufladım birkaç kez. Hiç oralı olmadıktan başka, tüfeğinin mekanizmasıyla da oynayarak daha çok gürültü yaptı. Yatağımda sağa, sola döndüm, hayır, artık uyuyamıyordum. Er, tüfeğine mermi doldurup boşaltıyordu durmadan. Gürültü çıkarmak için elinden geleni yapıyordu. Anladım, amacı beni uyandırıp konuşmak. Onun için önemli olan geceyarısından sonraki bu üç saati geçirmekti. Ama her nöbetçi aynı şeyi yaparsa benim ne olacağımı düşünmüyordu. Çıkardığı gürültüler yetmezmiş gibi, sesli sesli, bağıra çağıra, kahbe feleğe söğüp saymaya başladı, hem de en kaba sövgülerle... Anlıyordum ereğini; barakada kapalı tutulduğuma göre, ben de kahbe feleğin sillesini yemiş biriydim, hemen yatağımdan kalkıp ona katılacaktım, kahbe feleğe birlikte sövecektik; böylece de aramızda söyleşi başlayacaktı. İkimizin ortak yanı, kahbe feleğin sillesini yemiş olmamızdı. Oysa o sıra, ne kahbe feleğe, ne de başka kahbelere sövmek gelmiyordu içimden.

Uyandığımı görünce başucuma gelip türkü söylemeye başladı.

Artık dayanamadım.

— Baksana, uyuyorum... Sen de başımda gürültü ediyorsun.

— Kalk be dayı, konuşalım.

— Ne konuşacağız?

— Dertleşiriz.

— Beni hiç uyutmadın ama... Gürültü edip durdun.

— Hep moral bozukluğundan işte.. Moralim çok bozuk. Onun için, konuşalım, diyorum sana...

Serte sert,

— Ne konuşacağız yahu? diye bağırdım.

— Şundan, bundan konuşalım da moralimiz düzelsin.

Öyle bir,

— Benim moralim düzgün! diye bağırdım ki, kim duysa moralimin bozuk olduğunu anlardı.

Nöbet süresi bitip gitti de, ben de ondan kurtuldum.

Orda beni etkileyen üç nöbeçiden ençok sevdiğim Tokat'lı erdi. O, her nöbete gelişinde, barakanın kapısına dayanır, hiç gözünü üstümden ayırmadan beni gözlerdi; ama bakışlarında sevgi, sevecenlik vardı. Başımı çevirip ona bakmadığım halde, bana acıdığını sezinliyordum. Gözgöze gelişimizde, bakışlarından anlıyordum bunu. Bir insanın, tanımadığı birine, her neden olursa olsun acıması ne güzel duygudur. O er, beni tanımadan acıyordu, ama neden acıdığını bilmiyordum. Öbürleri gibi, benimle konuşmak istemiyor, nereli olduğumu sormuyordu.

Ya üçüncü, ya dördüncü nöbet tutuşuydu barakada, dayanamadı, o da sordu :

— Nerelisin amca

Böylece onunla da söyleyişe başladık.

— Senin işin zor... dedi.

— Neden? dedim.

— E, yalnızsın... dedi.

Sesi öyle üzgündü ki, benim yalnızlığımdan acı duyduğu belliydi. Kendi üzünçlerimi, dertlerimi unutup bu iyi yürekli eri avutmaya çalıştım:

— Yok canım, o kadar zor değil...

— Zordur, zordur...

— Yoo, ben alışığım...

— Hiç insan yalnızlığa alışır mıymış amca!..

— Ama ben memnunum...

— Yok canım, olmaz.

Bitürlü, yalnızlığımdan memnun olduğuma inanmıyor, durumuma acınıyordu.

İlkin onu çok yufka yürekli biri sanıp,

— Sen hiç tutuklulara nöbetçi durmadın mı? dedim.

— Çook, dedi, ama onlar senin gibi yalnız değildi.

Bu er için, benim suçlu olup olmamam, suçluysam da suçumun türü değil, burada yalnız tutulmam önemliydi. Her nöbete gelişinde, benim yalnızlığımdan duyduğu üzünçü belirtiyor, ben de kendi dertlerimi unutup, çok mutlu olduğumu anlatarak onu avutmaya çalışıyordum.

Moralinin bozuk olduğunu söyleyen er, her nöbete gelişinde, o kötü sesiyle bağıra çağıra türküler söyledi. Saçlarını usturayla kazıtmıştı. Şapkasını, sol gözünü örtecek kadar yana eğiyordu. Uzun boyluydu. Her nöbetinde, benimle konuşmasın diye yazı yazıyordum. O bu yazdıklarımı mektup sanmıştı. Bir nöbetinde bana :

— Amca bu mektupları nasıl postaya veriyorsun? diye sordu.

Hemen niyetini anladım.

— Postaya vermiyorum, dedim.

Memnun oldu. Güvenip de postaya verdirecek kimse bulamadığımı sanmıştı. Belki onu, benim gibi feleğin kahbe feleğin sillesini yemiş biri olarak kendime yakın bulur da, mektuplarımı postaya vermesi için ona verirdim. O, radyoların o günlerde "Sayın muhbir vatandaş" dediklerindendi. Postaya vereceğim, diye benden aldığı gizli mektubu, o da götürür gerekli yere verirdi. Kahbe felek ona sillesini vurmuştu. Askerden kaçmış, mahkemeye verilmişti. "Sayın muhbir vatandaş" lık yaparsa belki cezası affedilirdi.

— Postaya vermiyorsun ha? Elaltından mı göndereceksin?

Yılışıyordu.

Sivas'ın köylüğünden olan er nöbete gelmişti. Yine söz arasında bir fırsatını yakalayıp "Benim amcam da Adalar'da oturur" diyordu. Ensonunda,

— Hangisinde? diye sordum.

O yine :

— Adalar'da... dedi.

— Ama İstanbul'da dört ada var, dedim, hangisinde?

— Bilmem ki...

— Sen hiç gitmedin mi amcanın yanına?

— Yoo... Gitmedim. Ama biliyorum, amcam Adalar'da oturuyor.

Amcasının Adalar'da oturduğunu söylerken gözlerinin içi gülüyordu. Bu sözü her tekrarlayışında, bütün insanlarla, özellike bütün güçlü, zengin insanlarla boy ölçüşür bir tutumu vardı.

— Ne kadar zamandır İstanbul'da askersin?

— Eh işte, iki yıl oluyor...

— Demek amcanı gidip görmedin.

— Görmedim ama Adalar'da oturuyor.

— O da gelip seni görmedi mi?

— I-Ih..

— Haber de vermedin mi?

— Amcam beni tanımaz ki... Ama o Adalar'da oturuyor.

— Nerden biliyorsun?

— Babam rahmetli söylemişti. Dediydi ki babam rahmetli "Amcan Adalar'da oturuyor" dediydi.

— Ne iş yapar amcan?

— Adalar'da oturan amcam mı?

Bir süre duraladıktan sonra,

— Rahmetli babamın dediğine göre önce hamal durmuş ama sonra bekçi olmuş. Adalar'da oturuyor.

Bir sabah erkenden uyandım, baktım Tokat'lı nöbetçi kapıya dayanmış bana bakıyor.

Yüzünden onun yine avunmaya gereksindiğini anladım.

— Üzülme, geçeeer... dedim.

— Bizimki kolay, nasıl olsa geçer, dedi, ama yalnızlık zor...

— Hiç de değil vallahi, daha bile iyi... Başımı dinliyorum... Oooh, ne güzel...

— Olur mu canım hiç... Bir kişi, cennetin bile tadı olmaz!

Bu söz üzerine birden çarpılmış gibi oldum. "Bir kişi, cennetin bile tadı olmaz!" Evet, doğru... Ama iki kişi de cenneti cehenneme çevirir, bu da doğru...

Ben o barakadaki kapalılıktan kurtuluncaya dek, saçlarını kazıtmış er her nöbete gelişinde yazdığım mektupları kendisiyle göndermemi istedi; Sivas'ın köylüğünden olan er de amcasının da Adalar'da oturduğunu söyleyip böbürlendi, övündü; Tokat'lı er de yalnızlığıma acındı durdu, "Bir kişi cennetin bile tadı yok!" dedi boyuna.

İkisini çok sevdiğim, birini de hiç sevmediğim o üç eri unutamayacağım.

ayın kitapları

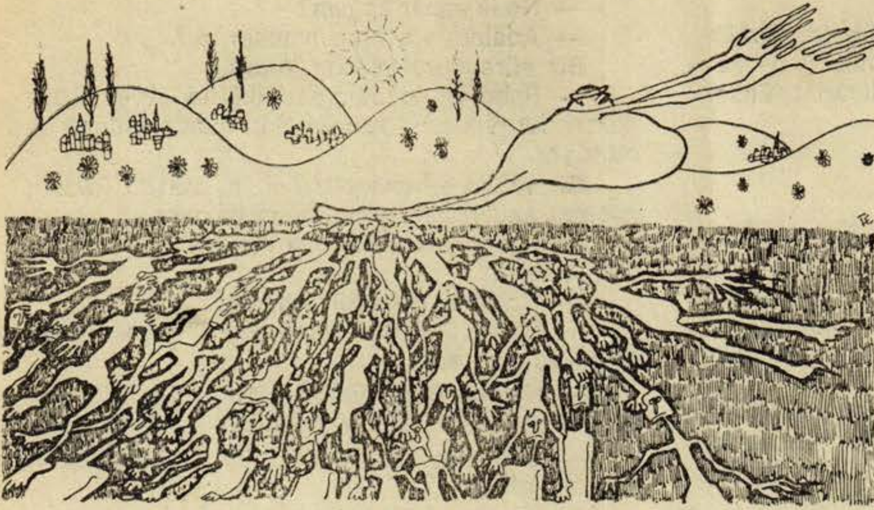
En çok 10 kelime ile künye ● bir kitap ve 5 lira ● posta pulu gönderilir.

TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI

- ATATÜRK İÇİN ŞİİRLER, hazırlayan Mehmet Bahçeci., 160 sayfa. 7 lira.
- BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR, hazırlayan : Enver Naci Gökşen., 200 sayfa, 7,5 lira.
- MEMURLARIN YARGILANMASINA İLİŞKİN YASA (Osmanlıca ve öz Türkçe metin), bugünkü dile aktaran : Ahmet Erdoğdu., 31 sayfa, 2 lira.
- Türkçeleştirilmiş metinleriyle birlikte TÜRK MEDENÎ KANUNU, Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu., 560 sayfa, 20 lira.
- Türkçeleştirilmiş metinleriyle birlikte BORÇLAR KANUNU, Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu., 384 sayfa, 15 lira.
- HALK ŞİİRİNDE TÜRLER, Hikmet Dizdaroğlu., 146 sayfa, 5 lira.
- DİLBİLGİSİ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ, Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu., 128 sayfa, 6 lira.
- DİL DEVRİMİMİZ, hazırlayan : Emin Özdemir., 85 sayfa, 3 lira.
- DÖŞEM TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ, Cavit Sıdal., 98 sayfa, 3 lira.
- ÖZ TÜRKÇE ÜZERİNE, Emin Özdemir., 214 sayfa, 7,5 lira.
- ŞEMSETTİN SAMİ, hazırlayan : Agâh Sırrı Levend., 212 sayfa, 7,5 lira.
- GÖKBİLİM TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ, Prof. Dr. Abdullah Kızılırmak., XI. 174 sayfa, 10 lira.
- ASALAK BİLİM TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ, Mehmet Turan Yarar., 213 sayfa, 10 lira.

DESENLER : Ferruh Doğan

hurşit ile mah mihri

tarık dursun k.'nın bir öyküsü

— Halk için taş basması hikâyeler —

Ayışığından küçücük bir kesit suya düştü, rengi gümüşlendi, Mah Mihri'nin el güzelliğindeki ecnebi ayaklarında yansıdı. Başparmak ince bir yuvarlaklıktaydı, yan yana dizili öbür parmaklar şaşırtıcı düzenlemelerle birbirini izliyordu. Ayak bilekleri iki çıkıklıydı, tayınkine eşitti.

Hurşit, yüzünü kızın yüzünden aldı, gözlerini arandı. İki safran ışığı ile karşılaştı; kendi gözlerinin katran karası yavaş bir inmeyle safransarısına vardı, iç içe bindi, böğürtlen moruna dönüştüler.

Pencereden yarım görünen gökyüzünde hiçbir şey yoktu. Hayır, yıldızlar da yoktu, ayışığında. Yakın bir yerlerden denizin yumuşak, mırılgan sesi geliyor; yukarlardan doğru insanı üşütmeyen, ılık, gezginci bir yağmur bulutu ağır ağır kol geziyordu. Kimselerin tanımadığı ama ilk anda bildikmiş gibi gelen bir koku her ikisinin de burun kanatlarını zorluyordu. Neydi? Yarısı içili bir cıgara mıydı, yeni fırçalanmış taze dişmacunu kokulu dişlerin iz bıraktığı, kanın nokta nokta toplanıp biriktiği yuvarlacık bir omuz başının yarı sevecen, yarı acılı etinden mi yürüyordu; kızarık bir Amasya elmasının koltuk altı kokusu muydu; biçilmiş çayırlarda soluk soluğa koşan, yorgunsu atların toynak izlerinden gelme çürümüş otların rüzgârı mıydı : Bağ bozumunun buğuya duran üzümlerinden kahverengi bir alaza mıydı?

Hurşit, gerçek bir Hanoğluydu; babasının köyleri vardı; ekicileri, kaldırıcıları, yarıcıları, ortakları, azapları, marabaları, traktörleri, biçerdöğerleri, kamyonetleri, jeepleri, harasında Cumhurbaşkanlığı kupasına giren kuğu boyunlu, par par yeleli, bir fırladı mı Köroğlu'nun atını Bolu Dağlarının çam ardlarında yaya bırakan yarış atları, altında stop lâmbaları adam kafasından büyük son model Mustang arabaları; denizde bin kişilik yatı, İşnar Gölü'nde kotraları, tapuların günlerce yaza yaza bitiremedikleri dönümlerce narenciye bahçeleri; yazın yaylağı, kışın şehirde konakları vardı.

Derler ki : Han, yıllar yılı çocuksuzluktan yakınırdı, bunca dünya malını dikili ağacı saymaz, ille de bir evlât der, başka birşey demezdi. Çok önüne durdular, çok sözler ettiler; İstanbul'lardan, Ankaralardan, İzmirlerden çok kadın kız getirdiler -her biri taş basması resimler kadar güzeldi, her biri sütleğen memeliydi; daha elini eline değdirdiğinde kafese kapatılmış bir kuşun avuçlandığında çır çır çırpınır, subaşı kavaklarıyla yapraklanırlardı, doğurgandılar; etin ete değmesi, yavaş bir zorlanmayla kısa süreli bir şimşek çakışında tekil yumurta göllenip döllenebilirdi; ağız, öpüşe hazırdı : Süt banyolarından geliyorlardı, vücutları kılsızdı- Han, birine olsun yan gözle bakmadı, burun kıvırdı, beyenmezden geldi.

Aldılar -olacak gibi değildi çünkü- Yeşilköy'den, yüzlerce adam alan Jumbo-Jet uçaklarına bindiler, Avrupalara uçtular. Uygar ülkelerin doktorları, ününden yanlarına varılmaz profesörleri Han'ı bir güzel muayene ettiler. Ettiler ya, biri bile bir kusur bulamadı. Kem küm ettiler, o birşey değil dedi, bu birşey. Türlü ilâçlar yazdılar : Ilıcılara gitsin, dediler; kum banyosu, güneş banyosu, çamur banyosu yapsın, dediler. Arı sütü yesin, balık yesin, sofrasına dikkat etsin, dedi-

ler. Balıkla beyaz şarap, ızgara etle siyah şarap içsin, yemek üstüne oturma odasında ya da kitaplığında ağır Nescafé içerken mutlaka beş yıldızlı Metaksas Konyağı da alsın, dediler.

İçlerinden biri -en son, en umutsuz ona başvurmuşlardı- dedi ki :

"— Hayır, Koca Han ne onu yapsın, ne bunu! Onun derdini ben anladım. Çok paralı, çok güçlü , çok yanına varılmaz bir kişi olduğundan kadın kısmı ondan çekiniyor, o da onlardan. En iyisi şunu yapsın Koca Han : Varsın ülkesine, bir gece tebdil giyinsin, halkından bir kişi olsun, gönlünü yücelerden indirsin; köylerinden birine varsın, çat kapı ilk eve girsin, o evin kızını taht-ı nikâhına alsın, gecesine de koynuna çeksin. Dokuz ay on gün geçmeden nurtopu gibi bir oğlu olacaktır."

Böyle dedi o hekimbaşı, yüreğini serinletti Han'ın. Han yine Jumbo-Jetlere bindi, ülkelerin eşit göklerinden geçti; uygarlarının ormanlı dağlarından, geri kalmışlarının kel başlarından uçağının kanatlarını değdirircesine uçtu, Yeşilköy gümrüğüne vardı.

Hekimbaşının öğütlerini anında yerine getirdi; sahibi olduğu köylerin en yakınına saatte 160 kilometre hızla giden Mustang'iyle bir koşu gitti, arabasını köy çeşmesinin başında bıraktı; tebdili kıyafet etti, yanında hukuk danışmanı, önüne ilk çıkan kerpiç damlı evin kapısını tak tak vurdu.

O zamanlar köylerimize daha elektrik verilmemişti, köylülerimiz gaz lâmbası yakıyorlardı. Kapı çalındığında evsahibi köylü uyandı, "Hayırdır inşallah," dedi, bodur Tekel kibritiyle küçük idare lâmbasını yaktı, kapıya çıktı.

Çıktı ya, ne görsün! Karşısında iki adam duruyor, biri sözde köylü, öbürü şehirli kılıklı.

"Tanrı konuğu musunuz?" diye sordu.

Zaman kötü, günler tekinsizdi; dağlarda, bayırlarda komandolar geziyordu, adam avı sürgitti.

Han'ın yanında taşıdığı hukuk danışmanı işe vaziyet etti; köylü adamı bir kenara aldı, şişkin cüzdanından bir tomar kâğıt para çıkarıp eline sıkıştırdı; Han'ın duymayacağı bir yavaşlıkta uzun uzun konuştu.

Köylü boyun eğdi, "peki," dedi.

Han'la hukuk danışmanı köylünün kızını o saat aldılar, Mustang'e attılar, göz açıp kapayıncaya kadar Han'ın şehirdeki konağına getirdiler. Han evvelden peylenmiş nikâh memurunun karşısına çıktı, sağına müstakbel eşini oturttu, deftere imzalar atıldı, parmaklar basıldı; Han nikâhlısıyla o gece gerdeğe girdi.

Hurşit, böyle bir geceyi izleyen dokuz ay on gün sonrasının ardından dünyaya geldi. Gürbüzdü, sağlıklıydı. Baylan büyüdü, bir dediği iki edilmedi : Önce tahta at aldılar, sonra bisiklet, sonra Mobilet, en sonra da bir Mercedes 280 S. Özel okullarda, kolejlerde okudu; yabancı diller, yabancı tavırlar öğrendi, özgürlüğün tadına erdi.

Halleri hallerimize benzemedi, dili dilimize. Bizden başka bir kişiydi.

Han bir gün oğlunu yanına aldırdı :

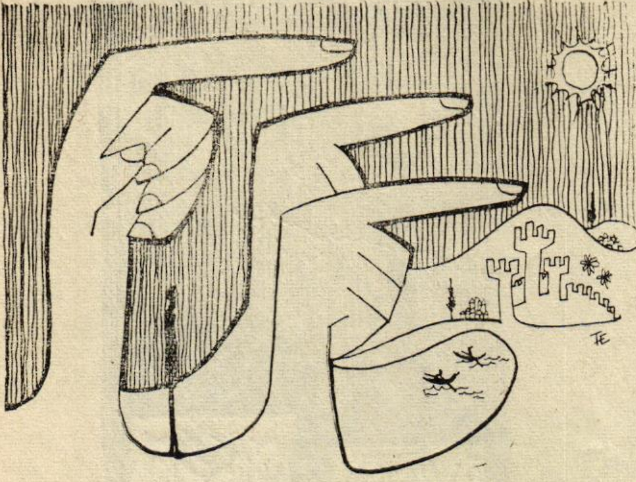
"— Bak oğlum," dedi. "Artık seni evlendirme zamanı geldi. Senin mürüvvetini görmek isterim. Şu kocamış yaşımda toprak reformuyla eldeki her birşeyimin çıkmasını istemem. Ne varsa bu dünyada vardır, gerisi yalanla dolandır. Adamın dönümlerce toprağı olmalı, üzerinde ırgatları, yarıcıları çalışmalı. Bir yanda buğday tarlaları, bir yanda narenciye, bir yanda pırtlamış pamuk, bir yanda da suya boğulu çeltik tarlaları olmalı. Evlenmeli, çok çocuk yapmalısın. Çok çocuk paylaşmada işe yarar. Başın sıkıya geldi mi bölüştürüverirsin aralarında, kimselere zırnık koklatmazsın..." dedi.

Hurşit, babasının bu sözlerine onurla şu karşılığı verdi :

"— Baba! Ne zaman dengimi bulursam, o zaman evlenirim, şimdi değil."

Doğrusu, yakışıklılığından, görgüsünden, bilgisinden, baba zenginliğinden, han hamam, bağ bahçe, tarla sahibi olmaktan, güzel ata binmekten, iyi araba kullanmaktan, bir tadışta bütün cinler arasında **Gordon's** cinini, bütün viskiler arasında **Black and White'**ı öbürlerinden şıpınişi ayırma yeteneğinden, günde üç paket Benson and Hedges içmekten başı göğe ermişti. Alacağı kızın da kendisi gibi olmasını istiyordu.

Han yine de boş durmadı; İstanbullardan, Ankaralardan, İzmirlerden, Adanalardan ne kadar ağazade aile varsa her birine ayrı ayrı haber saldı, ehlî namus kızlarını geziye, yatıya, eğlen-

tiye çağırdı; sezdirmeden oğluna görücü etti. Fakat hiçbirini bir türlü gence beğendiremedi.

Hurşit, bir gün "Murat Tepesi" diye bir yere çıkmıştı, bütün Boğaz ayaklar altındaydı, yolcu gemileri, tankerler, yük şilepleri Karadenizden Marmaraya, Marmaradan Karadenize inip çıkıyorlardı. Kimsenin farkına varmadığı bir anda, Hurşit, bir de baktı ki yanında üç tane ermiş durur.

"— Ey Hurşit!" dediler. "İçmean şehrinde Mah Mihri adlı bir kız vardır, o kız senin kısmetindir, sakın Mah Mihri'den başkasına gönül koma."

Bunları dediler, kızın suretini gösterdiler. Kız güzeldi, Hurşist'in istediği gibi bir dilberdi. O saat vuruldu, aklı başından gitti. Ermişlere dönüp :

"— Bana kısmetim olan bu kızı gösterdiğiniz, beni ona âşık ettiniz, ama neyin nesi, kimin kızı olduğunu söylemediniz. Ben onu nasıl bulurum?" diye sordu.

Üç ermiş :

"— Bugünden başlayarak yedi ay bitince bu kız gelip seni bulur. Bunu da kimselere söyleme ey Hurşit!" dediler, kayboldular.

Hurşit arkalarından bakakaldı, kendine gelip derin bir ah çekti. Ondan sonra da ne uyku girdi gözüne, ne birşey. Tek avuntusu günleri saymaktı. Yedi ay dolacak, Mah Mihri gelecekti.

Yedi ayın sonunda Hurşit'i bir tanışının Orduevindeki düğününe çağırdılar. Kalktı gitti. Yoksul bir orkestra **"Lara'nın Şarkısı"** nı çalıyordu. Yazın bittiği tevatür olmaktan çıkmıştı, ağaçlarda yapraklar sararıyordu, atkestaneleri dikene durmuştu, dağlarda sonbahar gülleri tomuruktu. **"Lara'nın Şarkısı"** bütün sözcülüğüyle tok sesli elektrogitar da insana hüzün veriyordu. Gelinin elinde kırmızı tek bir gül vardı, duvağı yerleri sürüyordu; küçük çocuklar oğlanlı kızlı duvağı çekiştiriyorlar, ellerinde rengarenk balonlala gelinle damadın çevesinde döneniyorlardı.

İşte tam o andaydı, Hurşit, Mah Mihri'yi gördü. Kız, tiril tiril yazlık bir pantolon giymişti, belinde altın işlemeli, tokası taşlı, kalın deriden bir kemer vardı; Bursa ipeklisi çevreli, altı Şile bezi buluzunun yakası açıktı, üç düğme iliksizdi.

Hurşit sustu, Mah Mihri de birşey demedi. Ne diyebilirdi ki? Mah Mihri, tam Hurşit ayarı bir kızdı : O da özbel okullarda okumuş, kolejlere gitmiş, yabancı ülkelerde bulunmuştu. Bağnaz değildi, sınırsız bir hoşgörü sahibiydi ama çok akıllıydı, kadın kişiliğinin bilincindeydi, oyunun kurallarını biliyordu.

Mah Mihri bir ara düğün salonunun boğucu havasıyla sıkıntılı sıcağından yüksek sesle yakınıp dışarı çıktı. Hurşit de arkasından. Ortalık karanlıktı, merber merdivenlerden hemen oto parka iniliyordu. Her marka araba suskunlukla sıralanmışlar bekleşiyorlardı.

Hurşit, Mah Mihri'yi arandı, bulamadı. Mah Mihri, Hurşit'i görüyordu oysa, ama gelsin, kendi bulsun, kendi görsün istiyordu. Hurşit bir arandı, iki arandı, üçüncüsünde buldu kızı.

Doldur boşalt bir havuzun başındaydı, suyun fışkıyelenmesini seyrediyordu. Yaklaştı :

"— Hava ne kadar sıcak, değil mi?" dedi.

"— Evet," dedi kız.

Bir kadınla bir erkek arasında ilişki başlangıcı böyle mi olur? Gerçekte böyle olur. Kadın ürkektir, pencere kenarına konmuş bir serçeyi andırır, güç alışır size. Her davranış sizden gelsin, sizden olsun diye bekler.

Hurşit bu kuralı biliyordu.

"— Bir yere gidelim mi?" dedi.

"— Nereye meselâ?" dedi kız, sordu.

Varlıklı bir Hanoğlu olmasa, Hurşit'in gidebileceği, Mah Mihri'sini de yanına katıp götürebileceği yerler o kadar çoktu ki.

"— Boğaza meselâ.." dedi.

Ah, ne büyük bir yanlış! Elbet bir su kenarı olmalı, fakat Boğaz asla. Çok ışıklı lüks resteurantlar, adam almaz çayhaneler, daracık tretuarlar, yaşlı çınarlar, Rumelihisarının mermer başlı ölüleri, Necip beyin bağı, Balta Limanı hastahanesinin beyaza boyalı demir pencereleri, karpit lâmbasıyla lüfere çıkan sandallar Boğazda hep sizi gözler.

..Ve Hurşit ile Mah Mihri bu yanlışın kurbanı oldular. Hurşit, Mercedes 280 S.'ine girdi, uzanıp ön kapıyı açtı, Mah Mihri'yi yanına oturttu, iç lâmbaları söndürdü.

Trafik diye birşey tanımadan soluk soluğa Emirgan'a indiler. Yol, Beşiktaş - Ortaköy - Arnavutköy - Bebek güzergâhını izliyordu. Emirgân'dan önce Rumelihisarı'nda duraklamak istediler. Bir liraya aç kâhyalar hemen koşuştu, Mercedes'e yer açmak için can attılar ama Mah Mihri, Rumelihisarı'nı hiç de çekici bulmadı.

"— Soldan bir yokuş çıkar, acaba nereye çıkar?" dedi.

Hurşit hemen direksiyon kırdı, Mercedes'ini yokuşa sardırdı. Mezarlıkların, eskimiş makilerin, gece karanlığında tanınmaz ağaçların, farlara karşı direnen taş duvarların arasından geçip kıvrıla kıvrıla bir tepe üstüne vardılar. Mercedes düzlükte durdu. İndiler. Ön çamurluğa yaslanıp hiç konuşmadan birer cigara içtiler.

Tepenin öbür yakasında sipsivri, dikine bir aydınlık vurmuştu. Mah Mihri :

"— Orası, neresi acaba" diye sordu.

Hurşit, oranın neresi olduğunu biliyordu pekâla, ama söyleyemezdi.

"— Bilmem," dedi. "Neden sordun?"

"— Pek merakımı çekti de..'

Hurşit, sıradan biri olsa, "Boş ver canım, Allahın dağında bir yer işte. Kimbilir randevu evi midir, birleşme evi midir?" der, geçiştirirdi. Fakat soylu bir erkekti, koca bir Hanoğluydu, adına halk hikâyeleri düzülmüştü, kış gecelerinde köy odalarına toplanan köylüler bu süpermenle başından geçenlerinin türlü hikâyelerini tıksoluk dinlerdi; filmlere geçmişti, başkalaşıp tiyatro sahnelerinden capcanlı seyredenlere sesleniyordu; resimli romanlar, fotoromanlar, taşbasması resimler, ofset tablolar hep onun ölü bakışlarıyla, süzgün yürüyüşüyle, ince, alımlı endamıyla doluydu.

"— Gidelim, gör," dedi kıza.

İlk kez elinden tuttu, ön sağ kapıya kadar götürdü, açtı kız oturana kadar bekledi sonra kapıyı incelikle örttü, geldi, yerine geçti, arabayı hareket ettirdi.

Kese yolunu biraz zorlanarak aldılar, apansız bir asfalta indiler. Asfalt onları aldı, o sipsivri dikine aydınlığa getirdi.

Gerçekte bir evdi, iki katlı, Avrupalı bir ev. Kapı önüne başka arabalar da çekilmişti. Seslerine akbaşlı, şen şatır bir adam çıktı. Yanında da yaşıtı bir kadın. Bin yıldır tanışmışlar gibi karşılandılar. Ama ne Hurşit ile Mah Mihri onları tanıyordu, ne de onlar Hurşit ile Mah Mihri'yi. Akbaşlı adamla yaşıtı kadın :

"— Buyurun, hoş geldiniz, sefalar getirdiniz!" deyip içeri aldılar, yüksek camlı kocaman bir pencerenin önüne oturdular. Camın ardında her yer ayak altıydı, Anadolu yakasının ışıkları yansıyordu. Boğazdan beklemeli gece fenerleri yanık gemiler geçiyordu.

Önlerine Hurşit'in baba konağında bile zor rastlanır bir sofra kurdular, export rakısından açtılar, siyah Rus havyarından doyumluk getirdiler. Rakıyı Hurşit su ayrı, Mah Mihri yarı bulanık içti. Çıtırtılı siyah havyarı ekmeğin üzerinden ayırıp dişleri arasında ezdiler, dillerindeki acı anasonu tuzlandırdılar.

Birinci kadehte gülümsediler birbirlerine. İkincide Mah Mihri yalnız başına güldü. Üçüncü de Hurşit güldü. Dördüncüde Mah Mihri elini uzattı, Hurşit'in elini tuttu. Azıcık terlemişti, avuç içleri ateş gibi yanıyordu. Beşincide Hurşit, Mah Mihri'nin omuzuna akık saçlarını araladı, ensesine baktı, saç olmamış yeni ergen sarışın tüyleri üfürdü. Altıncıda Mah Mihri'nin yanaklarını al bastı, kolejdeyken yatakhanede kız arkadaşlarıyla birlikte söylediği bir şarkıyı söyledi. Çok üstü kapalı bir şarkıydı ama az buçuk değişiğini Hurşit domuzuna biliyordu. Yedincide Hurşit, Mah Mihri'yi kendine doğru çekti; Mah Mihri sağ göğsünü olanca yumuşaklığıyla Hurşit'e yaslandırdı. Sekizincide... Sekizinci kadeh içilmedi, rakısı şişede, suyu sürahide kaldı. Akbaşlı adam Hurşit'e sokuldu, kulağına eğilip birşeyler söyledi. Ne söyledi? Mah Mahri duymadı bile, Kimbilir, duymak da istememiştir. Olabilir.

Adam gittikten hemen sonra Hurşit, Mah Mihri'nin kulağına eğildi bu kez. İki üç kelime söyledi, fazla değil. Kendi kaltkı, bekledi. Mah Mihri, düşmeden kalkabilmek için yardım istedi Hurşit'ten. El ele yürüdüler, iki merdiven çıktılar, sola döndüler, durdular. Sağda bir merdiven üst kata yönelikti.

Hurşit ile Mah Mihri merdivenleri çıkarken -Mah Mihri önden trabzana tutuna tutuna çıkmaya başlamıştı- Hurşit adama para verdi, adam baktı, güldü, Hurşit de güldü.

Peki, sonra n'oldu?

Şu oldu : Hurşit ile Mah Mihri üst kattaki kırmızı perdeleri çekili, ışıkları yarı kısılı bir odaya girdiler. Odada bir divan, bir komodin, bir dörtgen masa, iki de tahta sandalya vardı. Mah Mihri kendini hemen divana attı, kollarını iki yana açtı, saçlarının bir bölüğüyle yüzünü örttü. Hurşit kıza sokuldu, saçlarını araladı, gözlerinden öptü; bir sağ gözünden, bir sol gözünden. Mah Mihri hiç kıpırdamaksızın, sıkılı dişleri arasından :

"— Gözlerimden öpme, n'olursun!" diye yalvardı.

Hurşit hiç kesintiye vermeden :

"— Neden?" dedi. "Neden öpmeyeyim?"

Kız içini çekti, soludu.

"— Ayrılıktır da ondan.." dedi.

Ama ayrılık kaçınılmazdı. Ne yapsalar, ne etseler onları bulacaktı. Çünkü bir kadın bir erkeğe kendini verdi mi, büyü bozulur, istek azalır, bıkkınlık büyürdü. Kadın bunu bilmezdi. Yoksul bir boyun büküklükle erkeğe sokulur, koluna başını dayar, gözlerini yumup hep sevilmeyi, öpülmeyi beklerdi. Erkeğin soluğu rakılıydı, kadınınki de. Rakı, her ikisinin çevresinde bir tutkunluk, bir utanmazlık, bir açkınlık her ikisini bir yanarlığın ardında saklardı. Doygunluk geldi mi, insan çirkinler, kusurlanır : gözler belerir, ayakbilekleri çarpılır, parmaklar tütün fabrikalarında çalışanların elleriyle yer değişir, vücut terli siz kokardınız; karın, genişler, göğüsler çekilir, yayvanlaşır, dizkapaklarının kemikleri fırlardı.

Evet, ayrılık kaçınılmazdı; çünkü Hurşit bir Hanoğluydu, Mah Mihri değil. Mah Mihri kendi çizgisini biliyordu, Hurşit'in katına eremezdi.

ROMAN:

3. BABAMLA GEÇEN GÜNLER, Clarence Day 400
4. HASANGİLLER, Tarık Dursun K. 200
5. GORDİUM, Hikmet E. Bener 400
10. KİRALIK ODA, George Simenon 300
11. SANIK, Alexander Weisberg 300
12. POLİS MÜFETTİŞİ KADAVRA, George Simenon 300
13. ZENCİLER BİRBİRİNE BENZEMEZ, Attilâ İlhan 400
14. AYAŞLI İLE KİRACILARI, Esendal 400
15. BELÂLI YER, Erskine Caldwell (Ciltli) 800
16. NE EKERSEN, Mehmet Seyda 400
17. DÜNYA EVİ, Orhan Kemal 800
18. KIZGIN TOPRAK, Jeorge Amado 600
19. DURU GÖL, İlhan Tarus 500
20. KORSAN ÇIKMAZI, Nezihe Meriç (Türk Dil Kurumu ödülü - 1962) 500
21. VAPUR DÜDÜKLERİ, Ayhan Hünalp 300
22. ÖLÜMLE SAKLAMBAÇ, Georges Simenon 400
23. ORMANDAKİ DELİ, Georges Simenon 400
24. SEVDALI BULUT, Nâzım Hikmet (Masallar) 400
25. BOYNU BÜKÜK ÖLDÜLER, Yılmaz Güney 2000

HİKÂYE:

1. TEMİZ SEVGİLER, Esendal 1000
5. TEPEDEKİ EV, Umran Nazif 200
6. ŞU BABAMIN İŞLERİ, Carlos Bulosan 200
7. KARDEŞ PAYI, Orhan Kemal 200
8. TOPAL KOŞMA, Nezihe Meriç 200
9. SİHAMBA (Zenci Hikâye ve şiirinden seçme), Suat Taşer 100
10. YAŞAMASIZ, Vüs'at O. Bener 400
11. BOZBULANIK, Nezihe Meriç (2. baskı) 400
12. PERŞEMBE YAĞMURLARI, Hazırlayan: Salim Şengil 100
13. HALLAÇ, Leylâ Erbil 250
14. MENEKŞELİ BİLİNÇ, Nezihe Meriç 300
15. SEVGİSİZLER, Nursen Karas 400
16. TANTE ROSA, Sevgi Sabuncu 500
17. KUTSAL ÇİLE, Bedii Demirseren 500

ŞİİRLER

1. AŞK ELÇİSİ, (Başlangıçtan Günümüze Kadar) (Antoloji) 1000
2. YENİ ŞİİRLER, Nazım Hikmet 12.50
3. DÜNYA GÜZEL OLMALI, Mehmed Kemal 100
5. HARAÇMEZAT, Suat Taşer 100
6. ANZELHA, Halim Yağcıoğlu 100
7. YANIK SARI, Ahmet Köksal 100
8. CÜMBÜŞCÜBAŞI, Ercümend Uçarı 100
10. KÖROĞLU, İlhan Berk 200
11. HACIVATIN KARISI, Salâh Birsel 200
12. DAĞDA ATEŞ YAKANLAR, O. F. Toprak 200
14. HER BOYDAN (Dünya şiirinden seçmeler), Can Yücel 400
15. İKİ DAL, Celâl Vardar 100
16. MANİLERİMİZDEN Dr. İlhan Başgöz 200
17. DUVAR, Attilâ İlhan (2. baskı) 300
18. HOROZDAN KORKAN OĞLAN, Metin Eloğlu 200
19. MISIRKALYONİĞNE, İlhan Berk 250
20. RÜZGÂRLI SU, Selâhattin Batu 250
21. GÖZÜNÜ SEVDİĞİM, Oğuz Tansel 250
22. TÜTÜNLER ISLAK, Turgut Uyar (Yeditepe ödülü - 1963) 300
23. KİM KİME, Nâzan Güntürkün 250
24. TÜRKİYEM, Turgut Uyar 300
25. GÖLGELERİ KULLANMAK, Ahmet Oktay 250
26. KİŞİ, Cengiz Bektaş (özel baskı) 500
27. GENÇ ÖLMEK, Ergin Günçe 250
30. ŞEYH BEDREDDİN DESTANI, Nâzım Hikmet 400
31. DR. KALİGARİ'NİN DÖNÜŞÜ, Ahmet Oktay 300
32. GÜNEŞ KAVGASI, Tahsin SARAÇ 500
33. AKDENİZ, Cengiz Bektaş 500
34. BULGAR ŞİİRİ ANTOLOJİSİ, Özdemir İnce 750

NÂZIM HİKMET DİZİSİ:

1. BÜTÜN ESERLERİ, I. cilt, I. kitap 1000

TİYATRO:

4. BİR DÜNYA Kİ, Suat Taşer 100
5. VATANSEVERLER, Sidney Kigsley 200
7. DELİ DUMRUL, Suat Taşer (Destan) 300
8. IHLAMUR AĞACI, Vüs'at O Bener 250
9. YARIN CUMARTESİ, Güner Sümer 300
10. MODERN TİYATRO AKIMLARI, Özdemir Nutku 1000
11. KAFKAS TEBEŞİR DAİRESİ, Bertolt Brecht 300
12. FERHAT İLE ŞİRİN, Nâzım Hikmet 400
13. ENAYİ, Nâzım Hikmet 400
14. İNEK, Nâzım Hikmet 400
15. KAFATASI, Nâzım Hikmet 400
16. UNUTULAN ADAM, Nâzım Hikmet 400
17. BİR ÖLÜ EVİ, Nâzım Hikmet 400
18. KOCAMANOF, Stefan L. Kostov 400
19. KIL PAYI, Edward Albee 500

GEZİ:

1. MOSKOVA MEKTUPLARI, Lydia Kirk 100
2. ABBAS YOLCU, Attilâ İlhan 400
3. HA BU DİYAR, Fikret Otyam 200
4. GİDE GİDE, Fikret Otyam 250
5. UY BA BO, Fikret Otyam 300
6. BİR AVUÇ TOPRAK İÇİN, İbrahim Kuyumcu 300
7. YEŞİL KENT, Mustafa Şanlı 400

DENEME-FIKRA:

1. SÖZ ARASINDA, Ataç 100
2. DEVEKUŞUNA MEKTUPLAR, Haldun Taner 300
3. ECCE HOMO, Frierich Nietzsche 750

EĞİTİM:

1. T. C. MİLLÎ EĞİTİM VE ATATÜRK, Prof. Dr. İ. Başgöz - H. E. Wilson 1000

BİYOGRAFİ:

1. LYNDON B. JOHNSON ve A. B. D. CUMHURBAŞKANLIĞI, Prof Dr. Akdes Nimet Kurat 500

BALE:

1. GÖNLÜ YÜCE TÜRK, Metin And 500

MİMARLIK:

1. İNSANA DÖNÜŞ - FL. WRIGHT, Şevki Vanlı 1000
2. MİMARLIKTA ELEŞTİRİ, Cengiz Bektaş (Türk Dil Kurumu ödülü - 1968) 500

RESİM:

1. FRANSIZ RESMİNDE İZLENİMCİLİK, Salâh Birsel 1000

ÇOCUK KİTAPLARI MASALLAR DİZİSİ:

1. ALTI KARDEŞLER, Oğuz Tansel 100
2. CİMRİ İLE CÖMERT, İlhan Dumanoğlu 100
3. TALİH KUŞU, Tezel Amca 100
4. KAHKAHA SULTAN, Mümtaz Zeki Taşkın 100
5. ÖKSÜZOĞLAN, İlhan Dumanoğlu 100
6. NALINCI PADİŞAH, İlhan Dumanoğlu 100
7. ALTIN TOP, İlhan Dumanoğlu 100

ÇOCUK KİTAPLARI BİLGİ - HİKÂYE DİZİSİ:

1. KÜÇÜK İSPANYOL KIZI MARİA 125
2. ARAP APDÜL KARDEŞ 125
3. ÇING LING İLE TING LING 125
4. MEKSİKALI KARDEŞLER 125